

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

VYUŽITIE REGIONÁLNYCH PRVKOV
V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ

Diplomová práca

2012

Veronika Čechvalová

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

VYUŽITIE REGIONÁLNYCH PRVKOV
V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ

Diplomová práca

Študijný program: 1. 1. 5 Predškolská a elementárna pedagogika

Študijný odbor: Učiteľstvo pre primárne vzdelávanie

Školiace pracovisko: KP – katedra pedagogiky

Školiteľ: doc. PaedDr. Júlia Ivanovičová, PhD.

Nitra 2012

Bc. Veronika Čechvalová

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
Pedagogická fakulta

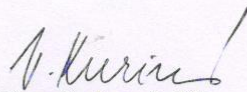
ZADANIE ZÁVEREČNEJ PRÁCE

Meno a priezvisko študenta: Bc. Veronika Čechvalová
Študijný program: učiteľstvo pre primárne vzdelávanie (Jednoodborové štúdium, magisterský II. st., denná forma)
Študijný odbor: 1.1.5 predškolská a elementárna pedagogika
Typ záverečnej práce: Diplomová práca
Jazyk záverečnej práce: slovenský
Sekundárny jazyk: anglický

Názov: Využitie regionálnych prvkov v primárnom vzdelávaní

Anotácia: Súčasťou vzdelávacieho programu žiakov mladšieho školského veku je poznávanie blízkeho regiónu cez poznatky o prírode a spoločnosti. Cieľom práce je spracovať regionálne prvky konkrétnej obce (regiónu), začleniť ich do vyučovacích predmetov a poukázať na možnosti využitia medzipredmetových vzťahov. V aplikačnej časti práce prezentovať realizáciu aktivít zameraných na začlenenie regionálnych prvkov do vyučovacích činností. Súčasťou magisterskej práce je výskum zameraný na zistenie stavu zastúpenia regionálnych prvkov vo vybraných vyučovacích predmetoch.

Školiteľ: doc. PaedDr. Júlia Ivanovičová, PhD.
Oponent: PaedDr. Dana Kollárová, PhD.
Katedra: KPG - Katedra pedagogiky
Vedúci katedry: prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc.
Dátum zadania: 23.09.2010
Dátum schválenia: 11.10.2010

prof. PhDr. Viera Kurincová, CSc.
vedúci/a katedry

Pod'akovanie:

Srdečne d'akujem konzultantke mojej diplomovej práce pani doc. PaedDr. Júlii Ivanovičovej, PhD. za vedenie, pomoc, ochotu a cenné rady, ktoré mi poskytla pri vypracovávaní tejto diplomovej práce.

ABSTRAKT

ČECHVALOVÁ, Veronika: *Využitie regionálnych prvkov v primárnom vzdelávaní.*

(Diplomová práca)/ Veronika Čechvalová – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

Pedagogická fakulta; Katedra pedagogiky. Školiteľ: doc. PaedDr. Júlia Ivanovičová, PhD.

Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister / Mgr. / - Nitra: PF UKF, 2012

Diplomová práca je zameraná na regionálnu výchovu a možnosť jej využitia vo výchovno-vzdelávacom procese. Práca je vypracovaná z odbornej literatúry a dostupných dokumentov. Cieľom práce je poukázať na možnosť využitia regionálnych prvkov vo vyučovacom procese a zistenie zastúpenia regionálnych prvkov vo vybraných vyučovacích predmetoch. Práca je členená na tri časti. V prvej časti pojednávame o regionálnej výchove, pojmoch s ňou súvisiacich a o vybraných metódach, ktoré napomáhajú k splneniu výchovno-vzdelávacích cieľov. Druhá časť je zameraná na obec Pobedim, blízke okolie, históriu, zvyky a tradície, ľudový odev a významné osobnosti, ktoré žili v obci. Tretia, aplikačná časť, mapuje zastúpenie regionálnych prvkov vo vybraných vyučovacích predmetoch, učebniciach a prezentuje realizáciu vyučovacích hodín zameraných na začlenenie regionálnej výchovy do výchovno-vzdelávacieho procesu.

Kľúčové slová

Regionálna výchova, región, regionálne prvky, folklórne prvky, žiak, vyučovací proces, učebnice, učebné plány, láska k vlasti, obec Pobedim, ľudové tradície, ľudový odev

ABSTRACT

ČECHVALOVÁ, Veronika: *The Application of Regional Components in Primary Education.*

(Dissertation)/ Veronika Čechvalová – University of Constantine the Philosopher in Nitra Faculty of Pedagogy; Department of Pedagogy. Instructor: doc. PaedDr. Júlia Ivanovičová, Phd.

Degree of professional qualification: Master / Mgr. / - Nitra: FP UCF, 2012

The diploma work aims the regional education and its possible application in educational process. The work is elaborated on the basis of accessible sources. The goal of this work is to point out the possibility of application of regional components in educational process and the detection of their occurrence in chosen school subjects. The work is divided into three parts. The first deals with the regional education, its terminology and special methods helping to achieve educational goals. The second part is focused on the village of Pobedim, its surroundings, history, folk customs and traditions, folk costumes and celebrities from the village. The third and application part charts representation of regional constituents in chosen school subjects, textbooks and demonstrates the realisation of classes focuses on integration of regional education into educational process.

Key words

Regional education, Region, Regional components, Folkloric elements, Pupil, Educational process, Textbook, Curriculum, Patriotism, Village Pobedim, Folk customs, Folk costume

Zoznam príloh

Príloha A: Mapa polohy obce

Príloha B: Letecký pohľad na obec Pobedim

Príloha C: Erb obce

Príloha D: Vlajka obce

Príloha E: Niektoré druhy z flóry v obci Pobedim

Príloha F: Niektoré druhy z fauny v obci Pobedim

Príloha G: Kostol sv. Michala archanjela

Príloha H: Pamätná tabuľa Jána Hollého

Príloha I: Socha sv. Floriána

Príloha J: Archeologické vykopávky

Príloha K: Pobedimský kroj

Príloha L: Folklórna skupina Pobedimčan

Príloha M: Pracovný list

Príloha N: Text o tradíciách v obci

Príloha O: Práce žiakov

Príloha P: Fotografie žiakov

Príloha R: Tematické plány vybraných vyučovacích predmetov

OBSAH

ÚVOD	10
1 REGIONÁLNA VÝCHOVA	12
1.1 Regionalizmus	12
1.2 Región	13
1.3 Regionálne prvky a ich využitie	14
1.4 Regionálna výchova	15
1.5 Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra	17
1.6 Tematické celky a témy, v ktorých je možné rozvíjať prierezovú tému regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra	18
1.7 Využitie folklórnych prvkov na prvom stupni ZŠ	20
1.8 Rozvíjanie vzťahu ku kultúrnemu dedičstvu	21
1.8.1 Regionálne prvky a didaktické zásady	22
1.8.2 Aktivizujúce metódy	23
2 OBEC POBEDIM	26
2.1 Geologické pomery okolia Pobodimu	26
2.1.1 Flóra	26
2.1.2 Fauna	27
2.2 História obce	29
2.2.1 Archeológia	31
2.2.2 Kultúrno-historické pamiatky	33
2.3 Kultúra	34
2.3.1 Zvyky a tradície	34
2.3.1.1 Zimné obdobie	34
2.3.1.2 Jarné obdobie	35
2.3.1.3 Letné obdobie	36
2.3.1.4 Jesenné obdobie	36
2.3.2 Ľudový odev	37
2.3.2.1 Dievčenský a ženský kroj	37
2.3.2.2 Kroj mužov a mládencov	38
2.3.3 Folklórna skupina Pobodimčan	39
2.4 Obyvateľstvo	40

2.4.1 Zamestnanie obyvateľstva	40
2.5 Školstvo	41
2.6 Významné osobnosti	42
2.6.1 Ján Hollý	42
2.6.2 Jozef Feranec	43
3 VYUŽITIE REGIONÁLNYCH PRVKOV	44
3.1 Rozbor učebníc	44
3.2 Prípravy na vyučovacie hodiny	48
3.2.1 Vyučovacia hodina – Slovenský jazyk	48
3.2.2 Vyučovacia hodina – Vlastiveda	52
3.2.3 Vyučovacia hodina - Výtvarná výchova	56
ZÁVER	60
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	
PRÍLOHY	

Úvod

Každý človek je spoločenská bytosť. Patríť do určitého spoločenstva ľudí a nájsť tam svoje miesto patrí medzi základné potreby každého človeka. Potreba patriť niekam, do určitého zoskupenia alebo spoločenstva ľudí. Regionálna výchova, ako jedna z mála, využíva prvky, ktoré u žiaka pestujú pocit národnej hrdosti, vlastenectva a pocit spolupatričnosti k vlastnému regiónu.

Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra ako prierezová téma môže byť zaradená do vyučovacích predmetov najmä vlastivedy, prírodovedy, hudobnej výchovy, výtvarnej výchovy. Jej cieľom je u žiakov rozvíjať cit ku krásam rodného regiónu, prírody, ľudového umenia a kultúrneho dedičstva našich predkov.

Dôležitú rolu v poznaní svojho kraja, obce, blízkeho okolia zohráva škola a učiteľ, ktorý by vo svojich prípravách nemal zabúdať na regionálne prvky. Prostredníctvom regionálnej výchovy, jej tematických celkov žiaci čo možno najlepšie spoznajú svoj kraj, obec a blízke okolie. Veľmi dôležité sú tiež informácie týkajúce sa histórie, pamiatok tradícií, prírody, priemyslu i kultúry.

Už v najútlejšom veku sa formuje výchova k vlastenectvu. Preto je dôležité, aby učiteľ svojich žiakov nadchol a vzbudil v nich záujem o poznanie svojho rodného kraja, učil ich o tom, čo im je blízke.

Tieto fakty nás presviedčajú o dôležitosti poznania svojho kraja a blízkeho okolia. Preto je cieľom našej práce zamerať sa na spracovanie regionálnych prvkov obce Pobeďim a poukázať na možnosti ich využitia vo výchovno-vzdelávacom procese.

Naša diplomová práca je rozčlenená do troch kapitol.

V prvej časti oboznamujeme s pojmom regionálna výchova a s pojмами, ktoré s ňou úzko súvisia. Ďalej v tejto časti poukazujeme na metódy a zásady, prostredníctvom ktorých môžeme efektívnejšie dosiahnuť cieľ vo výchovno-vzdelávacom procese. Zaoberáme sa tu aj samotnou prierezovou témou regionálnej kultúry. Poukazujeme na využitie regionálnych a folklórnych prvkov na primárnom stupni základnej školy.

V druhej kapitole opisujeme obec Pobeďim a blízke okolie. Zameriavame sa na históriu obce, polohu, faunu a flóru, zamestnanie obyvateľstva, ľudový kroj, zvyky a tradície, kultúrno-historické pamiatky, históriu a súčasnosť školy, známe osobnosti pochádzajúce alebo pôsobiace v obci.

Tretia časť poukazuje na súčasný stav zastúpenia regionálnych prvkov vo vybraných vyučovacích predmetoch a realizáciu aktivít zameraných na začlenenie regionálnych prvkov do výchovno-vzdelávacieho procesu.

Tam, kde sa človek narodil, kde má svojich blízkych, k tomu miestu prejavuje kladný vzťah. A to je aj dôvod, prečo sme spracovali túto diplomovú prácu. Chceme poukázať na dôležitosť rozvíjania lásky k rodnému kraju, k jeho histórii a zachovanie kultúrneho dedičstva.

1 Regionálna výchova

V prvej časti našej magisterskej práce sa zameriavame na pojmy súvisiace s regionálnou výchovou, ako aj so samotnou prierezovou témou regionálnej výchovy, jej možným využitím v predmetoch, metódami a zásadami, ktoré napomáhajú k skvalitneniu výchovno-vzdelávacieho procesu.

1.1 Regionalizmus

Slovo regionalizmus pochádza z latinského slova regionalis, čo v preklade znamená krajový, územný, oblastný. *Korene regionalizmu siahajú do Francúzska prvej polovice 19. storočia, kde vznikol ako politicko-hospodárske, respektíve kultúrne hnutie, ktoré sa usiluje o väčšiu samostatnosť jednotlivých krajov a oblastí oproti centrálnej moci štátu.* (Navrátilová. K., Bujnová. E., Ivanovičová. J., 2002, s. 107)

V pedagogickom slovníku sa regionalizmus definuje ako spoločenská činnosť, ktorá sa zaoberá štúdiom určitého kraja po stránke prírodopisnej, ekonomickej, historickej, sociálno-politickej a kultúrnej. (Navrátilová. K., Bujnová. E., Ivanovičová. J., 2002)

Podľa F. Curina rozumieme pod pojmom regionalizmus (od latinského regie = kraj, krajina) štúdium charakteristických rysov a zvláštností jedného kraja alebo oblasti, a tiež snahu zachovania, poprípade rozvíjania a využívania ich cieľavedomej práce k rozvoju oblasti v rámci vyššieho nadradeného celku. (Cuřin, F., 1973)

Malý encyklopedický slovník vysvetľuje regionalizmus ako hnutie, ktoré sa usiluje o zachovanie krajovej svojbytnosti, a to po stránke hospodárskej i kultúrnej. (Malý encyklopedický slovník A – Ž, 1972, s. 992)

Malá československá encyklopédia definuje pojem región ako organicky prepojený sídelný územný útvar s hospodárskym a kultúrnym centrom, urbanistický komplex územného a hospodárskeho plánovania. (Malá Československá encyklopédia, 1987)

Moderný regionalizmus kladie dôraz na hospodárske a sociálne aspekty. Dnešný regionalizmus je zameraný na poznávanie dejín a kultúry danej oblasti. Na Slovensko prenikol regionalizmus v I. Československej republike a k jeho rozšíreniu prispeli aj vtedajšie hospodárske a sociálne dôsledky krízy 30. rokov. Úlohou regionalizmu v súčasnosti je poznaním dejín a kultúry daných oblastí napomáhať pretváraníu života. (Navrátilová. K., Bujnová. E., Ivanovičová. J., 2002)

Regionalizmus na prahu tretieho tisícročia sa stáva jednoznačne interdisciplinárnou záležitosťou – sociografickou, filozofickou, kultúrno-vednou, etnografickou, historickou a ďalších príbuzných disciplín. Z načrnutého vyplýva progresívny charakter regionalizmu a jeho spôsobilosť rozvíjať sa v rôznych variantoch. (Lomenčík, J. 2007)

1. 2 Región

S pojmom región sa stretávame v rôznych vedných disciplínach. Okrem svojich špecifických znakov má aj znaky, ktoré charakterizujú celý národ. (Uhrinová, M., Zentko, J., Hollá, Z., 2010)

Slovo región je odvodené od latinského slova *región*, čo v preklade znamená kraj, územie. Je to vymedzený územný celok so špecifickými črtami, ktoré vyplývajú z jeho geografickej polohy, geografickej tvárnosti, hustoty a charakteru osídlenia, triedno-spoločenskej konštelácie a etnických daností. Ako určitý územný celok je región vnútorne prepojený rôznymi politickými, hospodárskymi, spoločenskými a kultúrnymi vzťahmi, na formovaní ktorého majú podiel dané prírodné podmienky a konkrétny historický vývoj. (Navrátilová. K., Bujnová. E., Ivanovičová. J., 2002)

Región je zložitý dynamický priestorový systém, ktorý vznikol na zemskom povrchu na základe interakcie prírodných a socioekonomických javov. (Bašovský, O., Lauko, V., 1990)

Rada Európy v návrhu charty o regionalizácii (Draft Community Charter of Regionalisation, 1988 In Plai, 1994) preferuje definíciu, ktorá v sebe zahŕňa dnes tak veľmi preferovaný ľudský rozmer a definuje región ako územie, ktoré z geografického hľadiska vytvára výrazné zoskupenie podobných území na báze historickej kontinuity a ktorého obyvateľstvo spájajú určité spoločné črty a pranie udržať a ďalej rozvíjať svoju identitu s cieľom podnecovať kultúrny, sociálny a hospodársky rozvoj. (www.unipo.sk)

Zákon 503/2001 Z.z definuje región ako územne vymedzený priestor na tvorbu a uskutočňovanie regionálnej a štrukturálnej politiky na úrovni druhého stupňa alebo tretieho stupňa podľa klasifikácie štatistických územných jednotiek. (www.build.gov.sk)
Regióny delíme na prirodzené, historické a administratívne.

Prirodzený, teda prírodný región, je celkový fyzikálny, hospodársky a geografický celok, ktorý má špecificky charakteristické črty a vlastnosti ako v spoločenskom, tak aj v kultúrnom vývoji. Prirodzený región tvoria prírodné hranice, ktoré spôsobili uzavretosť určitých, najmä horských oblastí a sú tvorené pohoriami, vodnými tokmi, horskými

chrbtami a podobne. Pod špecifickosť prirodzeného regiónu sa podpísali rôzne faktory. Niektoré pôsobili krátkodobo, iné dlhodobo, ale všetky zanechali na kultúre a spôsobe života ľudu trvalé stopy. Vplývali najmä na formovanie pôvodných regiónov prírodné, klimatické a pôdne podmienky, neskôr i administratívne členenie krajiny. Pripájali sa k nim etnické a náboženské faktory, historické udalosti, migračné prúdy a vplyv obchodných, priemyselných a remeselníckych centier.

Jazyk, nárečie a celá štruktúra ľudovej kultúry boli identifikačnými a kultúrno-integračnými faktormi formujúcimi regionálne cítenie. Ich prejavy integrovali lokálne spoločenstvá do širších kultúrnych oblastí, regiónov. Regionálna príslušnosť sa prejavovala spoločným pomenovaním regiónu a obyvateľov ako napríklad Kysuce – Kysučania, Liptov – Liptáci a podobne.

Administratívne členenie územia sa opiera o pôvodné regióny. Ide o členenie na župy.

Historický región bol v minulosti administratívny región, teda župa, ktorý do určitej miery rešpektuje prirodzený región. (Navrátilová. K., Bujnová. E., Ivanovičová. J., 2002)

Bez regionálnej identifikácie sa s určitým regiónom niet historického vedomia, zdravého sebavedomia ani vlastenectva. Preto je hlavným znakom špecifickosti regiónu duchovná a materiálna kultúra. (Cabanová, 2005., In: Uhrinová, M., 2010.)

1. 3 Regionálne prvky a ich využitie

Regionálnym prvkom sa rozumie „doklad spoločensko-ekonomického diania spolu s prírodnými javmi, ktoré bližšie charakterizujú zvláštnosti určitej oblasti. (Povoľný, F., 1968)

Prostredníctvom využívania regionálnych prvkov sa obohacujú žiakove vedomosti o jeho bezprostrednom životnom priestore. Okrem toho sa obohacuje tiež jeho slovná zásoba o nové pojmy. Regionálne prvky možno zaradiť do každej etapy vyučovacieho procesu a môžu plniť motivačnú, expozičnú, fixačnú ale aj diagnostickú funkciu. Vlastiveda využívaním regionálnych prvkov pestuje u žiakov pocit národnej hrdosti a pocit vlastenectva. Poukazuje na krásu rodného kraja, jeho kultúrneho bohatstva a históriu. Žiakom je potrebné priblížiť krásu denného života, naučiť ho chápať umelecké dielo, ktoré je svojou formou primerané detskému cíteniu a chápaniu.

Ľudovú slovesnosť plnú múdrostí našich predkov je možné využiť v regionálnom vyučovaní, môže tu ísť najmä o povesti, príslovia porekadlá, piesne, zvyky a tradície.

Vychádzka a exkurzia sú najúčinnjšími formami a môžeme v nich uplatniť prvky viacerých zložiek, ktoré slúžia k poznaniu javu alebo objektu a uplatniť ich v rôznych vyučovacích predmetoch.

Existencia citového vzťahu k domovu a rodisku vytvára možnosť precítenia miestnych kultúrnych jedinečností, históriu predchodcov, čím rozvíja nielen citový vzťah k rodisku ale aj k jeho minulosti a spätne i k vlastnému národu. Dnešné dieťa potrebuje obohatenie citového života vstúpením do trinástej komnaty plnej duchovného bohatstva kultúrneho odkazu svojej domoviny. Poznávanie kultúrnych hodnôt vo výchovno-vzdelávacom procese priebežne nadobúda na aktuálnosti, lebo žiaci v dôsledku nivelizujúcich vplyvov médií, ale aj nedostatočnej rodinnej výchovy majú nevšímavý postoj k bezprostrednému okoliu. Preto cieľavedomé uplatňovanie hodnotných regionálnych prvkov v poznávaní a výchove sa stáva cez kultúru materinského jazyka a jeho literárnu podobu jedným zo základných prostriedkov kultivovania človeka. Udržiavaním hodnôt sa aj na prahu tretieho tisícročia vytvára prirodzená opozícia voči nekritickému preberaniu niektorých pseudovzorov západnej kultúry ako sú asociálne správanie, drogy, nárast kriminality a podobne. (Lomenčík, J., 2007)

1. 4 Regionálna výchova

Regionálna výchova má vychádzať z podmienok miestneho regiónu. Podľa veľkosti prostredia Čelárová (2008) uvádza nasledovné formy prostredia:

Mikroprostredie je tvorené bezprostredným okolím žiaka.

Semiprostredie je tvorené malou sociálnou skupinou.

Mezoprostredie je tvorené veľkou sociálnou skupinou.

Makroprostredie je tvorené systémom zložiek prírodného, spoločenského a kultúrneho prostredia.

Celý edukačný proces je ovplyvnený týmito formami. Regionálna výchova je prostriedok zámerného spoznávania regiónu s cieľom vytvárania si pozitívneho vzťahu k jeho prírodným a kultúrnym hodnotám a vzťahu k vlasti. Zároveň je významným prvkom formovania národného vedomia. V súčasnosti sa kladie čoraz väčší dôraz na uplatňovanie regionálnej výchovy v edukačnom procese na všetkých typoch škôl. Vychádza z princípov, na ktoré apeloval J. A. Komenský, že je nevyhnutné rozvíjať dieťa podnetmi od blízkeho

k vzdialenému, od konkrétneho k všeobecnému. Teda najbližšie prostredie zohráva významnú úlohu v rozvoji dieťaťa a vplýva na jeho kognitívny, afektívny a psychomotorický vývin. (Uhrinová, M. 2010.)

Regionálnu výchovu môžeme chápať ako prostriedok nielen vlastivedného ale aj prírodovedno-technického, jazykového, matematického vzdelávania a pohybovej výchovy, ktorého cieľom je prebudiť a rozvinúť vnímavý a citový vzťah k prírode a k tvorivej činnosti obyvateľov určitého územia vymedzeného podľa určitých konkrétnych kritérií. Nejde teda len o zachovávanie a oživovanie ľudových tradícií a pestovanie národnej hrdosti prostredníctvom regionálnej výchovy, ale tiež o celý komplex zámerov spoznávania regiónu s cieľom naučiť sa racionálne koexistovať s kultúrnym a prírodným prostredím. (Čelárová, L., 2002)

Cieľom regionálnej výchovy je teda výchova moderného občana, ktorý si uvedomuje špecifika prírodného a kultúrneho prostredia v určitej ohraničenej časti krajiny. Umožňuje dosiahnuť kvalitatívne zmeny vo výchovno-vzdelávacom procese, ktoré pozitívne ovplyvňujú osobnosť žiakov a formujú vyššiu úroveň ich vzťahu k rodisku, k ľuďom a duchovným hodnotám. (Ivanovičová, J., a kol., 2006, s. 24)

Poznanie svojho najbližšieho okolia a regiónu patrí k bežným vedomostiam človeka. Proces získavania týchto vedomostí je celoživotný a jej potrebu zdôrazňujú praktické potreby človeka. Potreba využívať ich v každodennom živote, potreba ich využitia v pracovnom a profesionálnom živote a tiež potreba komplexného poznania vzťahov a súvislostí, ktoré navzájom jednotlivé prvky spájajú, ovplyvňujú spôsob trávenia voľného času.

Z pedagogického hľadiska môže mať regionálna výchova veľmi pozitívny vplyv na vytváranie a upevňovanie žiakových väzieb k domovu, rodnému kraju, jeho obyvateľom a taktiež napomáha vzniku väzieb, ktoré súhrne nazývame vlastenectvo. (Ivanovičová, J., a kol., 2006)

Cieľom regionálnej výchovy je vytvárať u žiakov predpoklady na pestovanie a rozvíjanie citu ku krásam svojho regiónu, prírody, staviteľstva, ľudového umenia a spoznávanie kultúrneho dedičstva našich predkov. (www.statpedu.sk)

Význam regionálnej výchovy je potrebné vnímať v širších súvislostiach, ako len rozvíjať u žiakov poznanie svojho okolia, obce, tradícií a histórie. Avšak väčší význam ako získavanie týchto vedomostí má rozvoj celoživotných postojov, ktoré regionálna výchova môže ovplyvniť. Ide predovšetkým o rozvoj týchto postojov:

k sebe samému – budovanie zdravého sebedomia, vytyčovanie vlastných cieľov, ambícií, zodpovednosť za svoje zdravie...

k ľuďom a svetu okolo – uvedomenie si odlišností iných národov, schopnosť tolerancie a akceptácie tradícií a kultúry iných národov...

k svojmu národu a vlasti – utváranie vzťahu k miestu, kde žijem, k histórii, tradíciám rodiska, hrdosť na krásy rodného kraja...

k prírode - ochrana prírody, boj proti jej poškodzovaniu, formovanie pozitívneho vzťahu k prírode...

k mravným normám – kultivácia svojho cítenia, vedieť hodnotiť ľudské konanie, prijímať zodpovednosť za svoje správanie, rozvíjať schopnosť sebahodnotenia. (Ivanovičová, J., a kol., 2006)

1. 5 Regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra

Prierezová téma regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra úzko súvisí s prierezovou témou multikultúrna výchova. Vo svojom obsahu sa však hlbšie zaoberá kultúrnym dedičstvom Slovenskej republiky. Na základe Dohovoru o ochrane nehmotného kultúrneho dedičstva a Dohovoru o ochrane a podpore rozmanitosti kultúrnych prejavov sa odporúča uvedená prierezová téma zaradiť nenásilným spôsobom do viacerých vyučovacích predmetov prostredníctvom ich obsahov ale aj formou exkurzií, projektov a podobne. Vhodnými predmetmi sa javia výtvarná, hudobná, literárna a etická výchova, pracovné vyučovanie ale aj dejepis, vlastiveda, prírodoveda a geografia. Regionálna výchova ako prierezová téma môže byť zaradená do voliteľných vyučovacích predmetov, ako napríklad regionálna výchova, regionálny dejepis, geografia, výtvarné spracovanie materiálu, zborový spev, detské hudobné divadlo, literárno-dramatické divadlo a iné.

Cieľom zaradenia prierezovej témy do vyučovania je vytvárať u žiakov predpoklady na pestovanie a rozvíjanie citu ku krásam svojho regiónu, staviteľstva, ľudového umenia a spoznávanie kultúrneho dedičstva našich predkov.

Edukačná činnosť je zameraná na to, aby žiaci v rámci regionálnej výchovy poznávali históriu a kultúru vlastnej obce – na využívanie historických regionálnych ukážok: môj rodný kraj, škola a jej okolie, história, povesti, piesne, šport a kultúra, osobnosti, fauna a flóra, význam ochrany životného prostredia, zvyky, tradície, rodostrom rodiny, tradičné jedlá, stretnutie s pamätníkmi.

Základom našej kultúrnej identity, ako aj zdrojom historického vedomia, patriotizmu a vzdelanosti, poznávania kultúrnej rozmanitosti je tradičná ľudová kultúra. Kultúru, ktorú vytvorili, ktorú žili a dodnes žijú najstaršie vrstvy obyvateľstva, využitie danosti regiónu, spoznávanie tradičných kultúrnych remesiel, ľudovomeleckých výrobkov, tradičné jedlá, vlastná tvorba, spoznávanie stavebných pamiatok v regióne, zbierky ľudovej hudobnej kultúry, skúmanie vlastnej kultúry, spoznávať iné kultúry v oblasti ľudových tradícií. Týmito aktivitami môžeme u žiakov rozvíjať cit ku kráse k tradičnému ľudovému umeniu a uchovávaniu kultúrneho dedičstva našich predkov.

1. 6 Tematické celky a témy, v ktorých je možné rozvíjať prierezovú tému regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra

Pod regionálnou kultúrou môžeme chápať súhrn produktov ľudskej činnosti, ktoré sa viažu ku konkrétnej obci alebo regiónu. V Štátnom vzdelávacom programe ISCED 1 sú odporúčané nasledovné tematické celky:

1. Môj rodný kraj
2. Objavujeme Slovensko
3. Tradičná ľudová kultúra

1. Témy celku Môj rodný kraj

- moja rodina,
- škola, okolie školy,
- obec, mesto, v ktorom žijem (poloha, história a súčasnosť),
- rozprávky, príbehy, legendy spojené s históriou obce, mesta,
- tradičné regionálne zvyky, obyčaje,
- kultúrne pamätihodnosti, monumenty obce, mesta,
- regionálne múzea, prírodovedné múzeá, galérie, skanzeny,
- významné osobnosti regiónu,
- prírodné krásy regiónu,
- náučné chodníky v regióne,
- chránené rastliny a živočíchy na území regiónu,
- minerály, skameneliny, jaskyne na území regiónu,
- tradičné produkty a zamestnania v regióne,

- umelecké produkty, tradičné ľudovoumelecké remeslá regiónu,
- miestne a regionálne jazyky.

2. Témy celku Objavujeme Slovensko

- spoznávanie regionálnej kultúry a najtypickejších prejavov kultúr iných regiónov Slovenska v oblasti ľudových tradícií,
- spoznávanie základných znakov ľudovej kultúry národností žijúcich na Slovensku,
- výber z historických, kultúrnych pamätihodností Slovenska (hrady, zámky, architektúra,
- flóra a fauna na Slovensku,
- chránené územia na Slovensku,
- ľudové piesne a tance, dramatické a výtvarné umenie, tradičné ľudovoumelecké remeslá z regiónov Slovenska,
- geografické zvláštnosti Slovenska, geografické a prírodné monumenty, jaskyne a i.,
- významné osobnosti rôznych oblastí kultúry a histórie Slovenska.

3. Tematický celok Tradičná ľudová kultúra

Tradičnú ľudovú kultúru vnímame ako prostriedok podporujúci zachovanie kultúrnej identity. Kultúrnu identitu môžeme chápať ako súhrn postojov, návykov, ktoré charakterizujú organizovanú skupinu ľudí jej spoločným výtvorom.

Tradičná ľudová kultúra je súhrn hmotných a nehmotných prvkov ľudovej činnosti. Ako ucelený a živý systém zanikala postupne modernizáciou spoločnosti, jej javy sa stali zdrojom kultúrnej a spoločenskej identity. Uchováva sa ako prejav regionálneho alebo kultúrneho dedičstva a je súčasťou materiálneho a duchovného bohatstva Slovenskej republiky.

Témy tematického celku Tradičná ľudová kultúra

a) Tradičná hmotná kultúra:

- ľudové stavitel'stvo,
- domáce a tradičné remeselné výrobky,
- tradičné remeslá (ich história),
- produkcia potravín a strava,

- odev (kroje na dedine),
- výtvarné umenie a i.,

b) Tradičná nehmotná kultúra:

- ústne tradície a prejavy vrátane jazyka (ľudová slovesnosť, nárečia),
 - interpretačné umenie (ľudové hudba, piesne, tance, hry),
 - spoločenské praktiky, zvyky,
 - rituály a slávnostné udalosti,
 - tradície spojené s náboženskými sviatkami (napr. vianočné, veľkonočné a i.),
 - zvyky a obyčaje súvisiace s prírodou a vesmírom,
 - folklórne tradície (prejavy tradičnej ľudovej kultúry: ústne, herné, dramatické, spevné, tanečné a hudobné).
- (www.statpedu.sk)

1. 7 Využitie folklórnych prvkov na prvom stupni ZŠ

Formovanie osobnosti dieťaťa je úloha náročná a zodpovedná a je jedným z najdôležitejších cieľov výchovno-vzdelávacieho procesu. Začína sa už v predškolskom období, rozvojom psychických a fyzických schopností a cieľavedome sa rozvíja po nástupe do školy v období školskej dochádzky rozvojom individuálnych schopností jednotlivca. Jedna z možností je využitie folklórnych prvkov. Tie môžu významnou mierou prispieť k vytváraniu etických a estetických hodnôt detí. Na vyučovaní pomáha vytvoriť ovzdušie pohody, vyrovnanosti, harmónie a u dieťaťa dáva možnosť prejaviť svoju fantáziu, tvorivú schopnosť, estetické cítenie, vytrvalosť a odvalu.

Pojem folklór pochádza z anglického slova vedomosti ľudu. Udomácnil sa aj u nás a označuje ľudovú skúsenosť. Intuitívne pod týmto pojmom rozumieme všetko, čo súvisí so starými prejavmi ľudovej kultúry. Ľudová tvorba sa predovšetkým viazala na prácu všedného dňa, bola súčasťou ľudu a stala sa nerozlučne zviazanou so životom ľudí i histórie. Jednotlivé útvary, ktoré sa stali súčasťou ľudovej slovesnosti:

Rozprávka – môžeme ju charakterizovať ako krátky prozaický útvar s jednoduchým dejom. V minulosti si ľudia nevedeli vysvetliť rôzne prírodné javy a na ich vysvetlenie vymysleli nadprirodzené bytosti. Slovenské rozprávky svedčia o bohatej obrazotvornosti našich predkov.

Povešť – je podobná rozprávke, líši sa od nej tým, že sa vždy viaže k určitému miestu, predmetu, regiónu alebo osobe. Má jednoduchý dej a rozpráva sa v nej o ľuďoch s neobyčajnou šikovnosťou, silou, odvahou, o vláde slávnych panovníkov, o vzniku miest, o pôvode šľachtických rodov a erbov a zvláštnych tvaroch zemskeho povrchu.

Ľudová pieseň – je básnický útvar, ktorý je určený na spievanie. Je výrazným prejavom duchovného života národa. Svojím obsahom a melódiou vyjadruje city, nálady a myšlienky ľudu. Boli vytvorené v čase, keď sa ľuďom nedostávalo kvalitného školského vzdelania, a preto majú jedinečnú umeleckú hodnotu. Všetky tieto útvary mali svoje konkrétne funkcie a okrem estetickéj plnili aj výchovnú. V malých formách ľudovej slovesnosti, ako sú príslovia, porekadlá, pranostiky, hádanky, boli založené na viacročnom poznávaní sveta.

Súčasťou folklóru sú aj iné prvky ľudovej kultúry. Sú to rečovanky, vypočítavanky, hry, tanec, anekdoty, zvyky, obyčaje. Sú prejavom folklóru, ktorý vyrástol z potrieb ľudu, je výrazom jeho tvorby, pomocou ktorej si vysvetľoval skutočnosti. Preto má ľudová kultúra význam aj pre dnešného žiaka na prvom stupni ZŠ a treba nájsť spôsob, ako ju sprostredkovať. (Masaryk, P. 1998)

1. 8 Rozvíjanie vzťahu ku kultúrnemu dedičstvu

V predchádzajúcich desaťročiach civilizačného vývinu sa uprednostňoval unifikovaný model kultúry preberaný z technosféry a uplatňoval sa v utváraní, budovaní i sprostredkovaní kultúrnych hodnôt, bez ohľadu na psychologicko-sociálne potreby jednotlivca, skupiny, či spoločnosti. Dôsledkom toho bola reakcia, ktorá sa prejavila v renesancii záujmu o svoje kultúrne korene, snaha vedieť odkiaľ som, kto som a kam kráčam. V posledných rokoch sme svedkami nebývanej reštrukturalizácie socio-ekonomickej sféry, ktorá sa premieta aj v nových potrebách sociálnych a kultúrnych väzieb v rámci lokality i nových regiónov. (Feglová, 1993)

Každý človek má svoje miesto, kde sa narodil, vyrastal, ktoré mu prirástlo k srdcu. Existuje však prvok, ktorý pretrváva aj napriek rýchlemu životnému tempu. Sú to zvyky, tradície a obyčaje, ktoré tvoria typický ráz regiónu. Ak vychádzame zo spoločenského pohľadu, musíme si uvedomiť, že deti sú činiteľmi, ktoré umožňujú aktívne prijímať to, čo nám poskytuje ľudské prostredie. Mostíkom medzi minulosťou a súčasným dynamickým životom môžu byť ľudové tradície. Sú to pramene krásy dedičstva, prejavy kultúry duchovnej, umeleckej ale aj materiálnej.

Folklor považujeme za súčasť tradičnej ľudovej kultúry. V oblasti materiálnej, spoločenskej i duchovnej bol človek odkázaný na svoj vlastný um a činnosť.

Zvyky boli neoddeliteľnou súčasťou základných etáp v živote jednotlivca. Rozličné úkony v zložitejšej ale aj v celkom jednoduchej podobe, sú výsledkom dlhého, často zložitého vývoja a súčasne zhukom rozmanitých a svetonázorových predstáv a princípov.

Žiaci na prvom stupni základnej školy sa vyznačujú hravosťou a spontánnosťou v rozhodovaní a v činnosti. Hlavnou snahou dieťaťa je uplatniť sa, túži po aktivite, je zvedavé a prejavuje záujem o všetko, čo sa okolo neho deje.

Záujem dieťaťa sa primárne spája s radosťou z hry a pohybu. Je teda dôležité využívať folklórne prvky s využitím hudobného materiálu. Žiakom sú najbližšie jarné hry, betlehemske hry, fašiangové hry, rečňovanky, vyčítanky a podobne. Pri rozvíjaní vzťahu ku kultúrnemu dedičstvu môžeme využiť množstvo aktivizujúcich metód a zásad priamo vo vyučovacom procese. (Bujnová, E., Ivanovičová J., 2007)

1. 8. 1 Regionálne prvky a didaktické zásady

Použitie regionálneho materiálu do vyučovacieho procesu nemôže byť náhodné, musí korešpondovať s učebnými osnovami. Tie poskytujú učiteľovi aj pre jeho tvorivú činnosť a umožňujú mu učivo vhodne dopĺňať s miestnymi údajmi. Zaradenie regionálneho materiálu do vyučovania si však vyžaduje úpravu v súlade so zásadami názornosti, primeranosti, trvácnosti, uvedomelosti, aktívnosti, systematickosti, spojenia teórie s praxou.

Zásada názornosti - vyjadruje požiadavku, aby žiak získal nové vedomosti, návyky a zručnosti na základe zmyslového vnímania žiaka. Význam tejto zásady vyplýva z podstaty poznávania ako procesu. Na začiatku poznávacieho procesu je zmyslová skúsenosť. (Petlák, E., 1997.) Z konkrétnych operácií s predmetmi vznikajú myšlienkové operácie. U žiakov mladšieho školského veku sú pozorovacie schopnosti povrchné, a preto musí učiteľ neustále usmerňovať pozornosť žiakov určitým smerom. (Navrátilová. K., Bujnová. E., Ivanovičová. J., 2002.)

Zásada aktívnosti - vyžaduje požiadavku, aby žiaci k učebnej činnosti pristupovali uvedomelo a vlastnou aktívnou činnosťou získavali nové vedomosti, zručnosti a návyky (Petlák, E., 1997.) Žiaci prejavujú zvýšený záujem o prácu vtedy, ak poznatky, ktoré nadobudnú, majú určitý zmysel a zapôsobia na ich city, čo možno lepšie dosiahnuť

pomocou regionálnych prvkov. Poznatky získané vlastnou aktivitou sú trvácnejšie a kvalitnejšie ako hotové vedomosti, ktoré predkladá učiteľ. (Navrátilová. K., Bujnová. E., Ivanovičová. J., 2002)

Zásada trvácnosti - vyjadruje požiadavku, aby si žiaci učivo zapamätávali a aby si ho v prípade potreby vedeli vybaviť v pamäti a využiť v činnosti. (Petlák, E., 1997.) Nie je však možné, aby si žiaci všetko zapamätali, preto si musí učiteľ dobre premyslieť celý priebeh vyučovacieho procesu. Každá etapa vyučovacieho procesu má vplyv na trvácnosť vedomostí. (Navrátilová. K., Bujnová. E., Ivanovičová. J., 2002)

Zásada primeranosti - vyjadruje požiadavku, aby obsah a rozsah učiva, ale i metódy jeho sprostredkovania žiakom boli primerané ich schopnostiam. (Petlák, E., 1997) Každá činnosť realizovaná vo vyučovacom procese musí byť žiakovi primeraná, preto aj regionálny materiál, ktorý bude učiteľ používať, musí zodpovedať biologicko-psychologickým schopnostiam a zapadať do logického systému učiva. Táto zásada si vyžaduje postupovať od blízkeho k vzdialenému, od jednoduchému k zložitému, uplatňovať primerané metódy a dávať žiakom primerané úlohy. (Navrátilová. K., Bujnová. E., Ivanovičová. J., 2002)

Zásada systematickosti – postupnosti - vyjadruje požiadavku logicky usporiadať učivo podľa didaktického systému učiva so zreteľom na vekové osobitosti žiaka. (Petlák, E., 1997.) Táto zásada má dva aspekty, týka sa učiva a procesuálnej stránky. Vo vyučovacom procese dochádza k postupnému obohacovaniu pojmov o nové znaky a vzťahy, čo umožňuje žiakov viesť k stále hlbším vedomostiam. (Navrátilová. K., Bujnová. E., Ivanovičová. J., 2002)

Zásada spojenia teórie s praxou - ide o požiadavku, aby žiaci pochopili význam učiva pre ich praktický život, aby sa spájalo s reálnym svetom a aby žiaci vedeli získané poznatky, vedomosti, zručnosti a návyky efektívne aplikovať. (Navrátilová. K., Bujnová. E., Ivanovičová. J., 2002)

1. 8. 2 Aktivizujúce metódy

V tejto časti chceme poukázať na niektoré aktivizujúce metódy, ktoré zvyšujú efektívnosť edukačného procesu so zreteľom na inováciu práce vo vybraných vyučujúcich predmetoch.

Projektové metódy - hlavným princípom je vychovávať k práci, k činu a samostatnému nadobúdaniu nových vedomostí a skúseností. Do popredia sa dostáva myšlienka, že pre deti je často významnejšie to, čo robia ako to, čo vidia a počujú. Projektová metóda integruje vedomosti jednotlivých druhov záujmovej činnosti. Prirodzeným spôsobom zoznamuje s okolím, formuje celú osobnosť, umožňuje kvalitnú diferenciáciu. Prostredníctvom tejto metódy sa dieťa učí riešiť problémy i morálne dilemy, učí sa spolupracovať, diskutovať a formovať názory, učí tvoriť, rozvíjať fantáziu a imagináciu. Žiakom sa umožňuje slobodný výber témy či úlohy s cieľom poznávať, odhaľovať, preskúmať, vykonať, zhodnotiť, opraviť, popracovať pôvodné konštrukcie, úžitkové predmety, literárne alebo umelecké práce. Treba poukázať aj na mravný aspekt, ktorý poskytuje príležitosť vytvárať mravné návyky a zvyky, formovať prosociálne cítenie, hodnotovú orientáciu, formovať vzťah k práci a podobne. Pri tejto činnosti je najcennejším rysom individuálne úsilie dieťaťa, ktoré pramení zo záujmu, pocitu zodpovednosti za vlastné činy, čo pomáha procesu formovania vôľových a charakterových vlastností. (Bujnová, E., Ivanovičová J., 2007)

Kooperatívne metódy - táto metóda predstavuje spoluprácu, spoluúčasť, spolupôsobenie ľudí, ktorí sú zainteresovaní na výsledku spoločnej činnosti. Pri dosiahnutí cieľa má každý kooperujúci subjekt špecifické úlohy. V tomto zmysle teda aj rozsah a kvality spolupráce očakávanej medzi účastníkmi kooperácie. Uvádzame dva typy kooperácie:

- Kooperácia ako pomoc ktorá je založená na asistencii jednej osoby druhej osobe.
- Kooperácia ako vzájomnosť, spolupráca nasledujúca nielen cieľ, ale aj proces vedúci k cieľu, o ktorý sa zaslúžia všetci kooperujúci.

Metóda je vhodná na využitie pri tvorbe projektov, zameraných na tvorivú dramatikú, štruktúrovanú drámu, výrazové hry.

Tvorivá dramatika umožňuje aktívne učenie, učenie sa na vlastnej skúsenosti, sociálne i zážitkové učenie. Usmerňuje správanie a postoj detí, kultivuje záujmy, rozvíja aktivitu a tvorivosť, emocionalizáciu osobnosti. Motivuje pre rôzne obory ľudskej činnosti, medziľudskú komunikáciu, osvojovanie si rôznych sociálnych rolí a iné.

V štruktúrovanej dráme si účastníci osvojujú tvorivé myslenie jednaním v modelových situáciách a hraním sociálnych rolí. Edukanti si tu osvojujú i divadelné zručnosti. (Bujnová, E., Ivanovičová J., 2007)

Metóda hry - je založená na zmyslových podnetoch. Umožňuje poznávať okolitý svet, spoznávať sa navzájom, nadväzovať vzájomné vzťahy, podriaďovať sa, asertívne sa presadiť, učiť sa ňou vyhrávať i prehrávať. Cieľavedome usmerňovaná hra má vždy presne určený výchovný cieľ. Dobre organizovaná hra prináša radosť, je fenoménom blízkym tvorivosti, pretože každá hra obsahuje väčšiu či menšiu mieru tvorivej činnosti. Tvorivá hra vyžaduje od žiakov vlastné nápady, komunikatívne zručnosti, schopnosť hľadať, skúmať, objavovať. Tvorivé schopnosti sa rozvíjajú v rôznych rovinách, napríklad verbálnej, ideačnej, auditívnej, motorickej, asociačnej a podobne.

Nezastupiteľné miesto má didaktická hra najmä vo fáze prípravy i počas vyučovacej hodiny. Hra má veľký význam aj pre mravný vývoj osobnosti dieťaťa, rozvíja estetické vnímanie, cítenie, prežívanie, vnímanie krás v prírodnom i výchovnom prostredí, pozitívne formuje motorické zručnosti, vzťahy k práci, napomáha telesnému vývoju. Interesantným fenoménom je výrazová hra, jej hlavným cieľom je využiť výrazový prejav dieťaťa. Zdrojom tohto typu hry je fantazijná prestavba a výrazovým prostriedkom je umelecké sebavyjadrenie. (Bujnová, E., Ivanovičová J., 2007)

2 Obec Pobedim

Ak chceme identifikovať geografické pomery spoločne s flórou a faunou regiónu, musíme brať do úvahy, že obec sa nachádza blízko lokality Považský Inovec. Flóra a fauna v tejto lokalite je veľmi pestrá, tu uvádzame iba tie druhy, ktoré sa nachádzajú v blízkosti obce Pobedim.

2. 1 Geologické pomery okolia Pobedimu

Pobedim (108m), obec v okrese Trenčín 12 km na severozápad od Piešťan na hranici Trnavskej pahorkatiny a Váhu. (Patrovič, D., Patrovič. J., 1986.)

Obec Pobedim patrí do časti, ktorú nazývame Stredné Považie. Táto oblasť nám ponúka pohľad na mnohé hrady, ktoré sú stále majestátne, na mestá s pozoruhodnými pamiatkami, na priehrady a priemyselné centrá. V mnohých dolinách sa zachovali ukážky ľudovej architektúry.(1999)

Obec leží na Dolnovážskej nive medzi pohoriami Považský Inovec a Malé Karpaty. Z chotára obce je výhľad na obe pohoria s Čachtickým hradom (zo severozápadu) a z východu s hradom Tematín.

Pobedim je južnou hraničnou obcou okresu Nové Mesto nad Váhom a Trenčianskeho samosprávneho kraja. Susedí s obcami Bašovce (okres Piešťany), Horná Streda, Podolie, Očkov.

Západne od obce tečie potok Dubová a skoro rovnobežne s potokom je už vyschnuté riečište potoka Dudváh. Oba potoky sú pokračovaním toku Jablonky pod Čachticami. Vodnou plochou v severovýchodnej časti obce je požiarna nádrž. (www.pobedim.sk)

2. 1. 1 Flóra

Z hľadiska fyto geografického členenia Slovenska opisované územie patrí do oblasti západokarpatskej kveteny. V zložení vegetácie tu prevládajú rôzne druhy rastlín, z najvýznamnejších je to rumenica Visianova (*Onosma visianii*), hadí mor španielsky, oman hodvábný, bezobalka sivá, bodliak kopcový, pakost krvavý, kostrava valeská, lipnica bádenská, vzácna mednička, klinček včasný Lummitterov (*Dianthus praecox* subsp.

lumnitzerii), hlaváčik jarný (*Adonis vernalis*), jasenec biely (*Dictamnus albus*), divozel tmavočervený (*Verbascum phoeniceum*), karpatské druhy tu reprezentujú napríklad ostrevka vápnomilná (*Sesleria albicans*), poniklec veľkokvetý (*Pulsatilla grandis*), zerva hlavičkatá (*Phyteuma orbiculare*), či mesačnica trváca (*Lunaria rediviva*). Jedinú izolovanú lokalitu v rámci Slovenska tu má ostrica alpínska (*Carex haleriana*). Významným prealpínskym prvkom je lykovec voňavý (*Daphne cneorum*). Na sutinách a širokých chrbtoch sú v zóne bučín časté javorové bučiny, kde sa na jar vyskytuje snežienka jarná, chocholačka dutá i plná, veternica iskerníková, mesačnica trváca.

Takmer celé územie v minulosti pokrývali lesy, doteraz sa zachovali zvyšky v minulosti rozsiahlych dúbrav s dubom lesným, cerom, v hojnom zastúpení javora poľného a bresu. V ich podraсте možno nájsť iskerník chlpatý, scilu dvojlistú, veterník žltuškový, pľúcnik lekársky, bažanku trvácu a iné. Na najsuchších a najteplejších miestach sa uplatňuje dub plsnatý, ktorý tvorí rozsiahlejšie sucholesy na výhrevných južných vápencových a dolomitových kopcoch od Piešťan po Beckov.

Lúčne spoločenstvá tejto oblasti reprezentujú prevažne hrebeňové a vrcholové lúky. Z tráv tu prevažne prevláda psica tuhá, psinček obyčajný. Z kvitnúcich bylín sa miestami uplatňuje nátrzník rovný, fialka psia, púpavec srstnatý, zvonček okrúhlohlístý, jastrabník chlpatý a iné. Suché lúky so stoklasom rovným, v minulosti rozšírené v údoliach, boli prevažne rozorané a premenené na polia. (Patrovič, D., Patrovič, J., 1986.)

V obci sa z pôvodného vegetačného krytu, ktorý tvorili najmä dubovo-brestovo-jaseňové a vrbovo topoľové lužné lesy, sa zachovali iba brehové spoločenstvá pozdĺž Dubovej. Z drevín tu možno nájsť vrbu, jelšu lepkavú, jaseň štíhly, osiku, brest a z krov bazu čiernu, hloh jednosemenný, ružu šípovú, bršlen bradavičnatý, trnku obyčajnú a ďalšie druhy stromov a rastlín. (www.pobedim.sk)

2. 1. 2 Fauna

Skladbu živočíšnych spoločenstiev ako aj výskyt jednotlivých druhov podmieňuje predovšetkým rastlinný kryt, klimatické a hydrografické podmienky. V samotnom orografickom celku Považský Inovec prevládajú spoločenstvá lesných lesostepných a lúčnych typov. Na zloženie fauny mali vplyv premeny porastov v posledných desaťročiach. Napriek tomu je však fauna veľmi pestrá.

Z bezstavovcov tu žije veľké množstvo druhov mäkkýšov a hmyzu. Z celkového počtu druhov hmyzu sú najviac zastúpené chrobáky, najmä fúzače, roháče, bystrušky

a podobne. Na okrajoch lesov a rúbaniskách sa nachádzajú rôzne druhy motýľov, napríklad babôčky, vidlochvosty, hnedáčky, modráčky, mlynáriky, žltáčky a podobne. V lesných komplexoch je pozoruhodné zastúpenie stavovcov, z obojživelníkov sú tu mloky, salamandra škvrnitá, ropucha obyčajná aj zelená, rosnička stromová a skokany.

Plazy sú zastúpené slepúchom lá mavým, ktorý sa najčastejšie nachádza na lesných chodníkoch a cestách. Ďalšie najčastejšie sa vyskytujúce druhy sú jašterica obyčajná a jašterica zelená.

Zo stavovcov sú najpočetnejšie zastúpené vtáky. Z dravcov sa tu nachádzajú myšiak hôrny, jastrab veľký, jastrab malý (krahulec), v okrajových častiach hniezdia sokol myšiar (pustovka), ktorého môžeme pozorovať na poliach. Zo spevavcov tu pozorujeme sýkorky, žltouchvosty, červienky, penice, bežné druhy d'at'ov – tesára čierneho, žlnu zelenú, drozdy. Častým druhom vyskytujúcim sa na tomto území je slávik obyčajný, stehlík obyčajný a konopiar. V okrajových častiach sa nachádzajú početné krdle škorcov. V zimnom období sa tu vyskytuje chochláč severský. Z bežných druhov sú to oriešok, strnádka obyčajná, trasochvost žltý, pinky, straky, sojky, vrany a vrabce.

Z cicavcov sa najčastejšie stretávame s poľnou zverou, ktorá je zastúpená týmito druhmi: jeleň, srnec, diviak, aklimatizovaný muflón a daniel. Z ďalších druhov sa tu vyskytujú líšky, mačky divé, vlky, diviak lesný. Z menších druhov tu žije jazvec, tchor, kuna hôrna, lasica a hranostaj.

Hlodavce sú zastúpené napríklad vevericou, plchmi, ryšavkami, hrdziakom hôrnym. Z hmyzožravcov sa tu hojne vyskytuje jež, krt, piskory a bielozúbky. V skalných dutinách a v opustených príbytkoch starých stromov sa nachádzajú viaceré druhy netopierov.

V kultúrnej stepi sa najčastejšie stretávame s jarabicou, bažantom, zajacom. Na poliach sa často nachádza poľná zver.

Vo Váhu a v jeho tokoch sa tu vyskytujú najmä š'uka, jalec, lieň, mrena, belička, nosáľ, karas, kapor, sumec, úhor, ostriež, zubáč a podobne. Kvantitu a kvalitu vodného živočíšstva ovplyvňuje najmä stupeň čistoty vôd. Z bežných druhov vtákov sa pri vodných tokoch nachádzajú napríklad potápky, lysky čierne, kačice divé, bociany biele i čierne, husi, labute, volavky, v trstinových a krovitých zárastoch trsteniariky, svrčiaci.

V hlinených a štrkových stenách zahniezďujú kolónie brehúľ i vzácne včeláriky zlaté. (Patrovič, D., Patrovič, J., 1986.)

2. 2 História obce

Podľa archeologických nálezov sa počiatok obce datuje v 12. – 13. storočí. Z tohto obdobia pochádzajú zlomky keramických nádob, ktoré sa našli pri zemných prácach v západnej časti obce. Archeologické nálezy dokladajú osídlenie i zo začiatku 12. storočia z obdobia Zoborskej listiny. Názov obce sa však v listine nenachádza. Nájde tu však zmienku o zaniknutej osade Dobret, ktorú niektorí historici stotožňujú s obcou Pobodim.

Ďalšou možnou identifikáciou Pobodima je osada Lubov (1263). Osadu spolu s Potvoricami a Hornou Stredou daroval uhorský kráľ Belo IV. benediktínskym mníchom. Po jeho smrti im Štefan V. tieto majetky odňal. Začína sa spor o majetky, ktorý trval skoro sto rokov, avšak benediktíni nikdy tieto majetky nezískali späť.

Ak vylúčime osadu Lubov ako totožnú s Pobodimom, v tom čase, to je v 13. storočí, bol Pobodim súčasťou panstva Čachtického hradu. V liste z roku 1392 sa prvýkrát stretávame s názvom obce Popodyn, ktorý sa s menšou obmenou zachoval až do súčasnosti. Otáznym však zostáva pôvod názvu. V päťdesiatych rokoch nášho storočia sa s obľubou vychádzalo z ruského pobeda – víťazstvo. Iná možnosť sa skrýva v slove pobiede a ďalšia interpretácia je založená na mene súkromného vlastníka. Rok 1392 je rokom, kde sa po prvý raz stretávame s názvom Pobodim. Nie je to počiatok obce, ale jej pokračovanie pod súčasným názvom. Vývoj obce bol narušený tatárskymi vpádmi. Len na základe analógií sa môžeme domnievať, akú podobu mala táto osada pred vpádom Tatárov.

V roku 1392 prešiel Pobodim do majetku veľmoža Uhorska Ctibora zo Ctiboríc. Od roku 1411 je Pobodim typickou poddanskou obcou, ktorá nemá svetského, ale cirkevného majiteľa, pretože obec bola darovaná novomestskej prepozitúre. Pobodim s prepoštskými majetkami získal od kráľa významné privilégium v roku 1439, ktoré vymohol od kráľa Albrechta prepošt Martin I. V období husitských výprav napádali husiti cirkevné majetky taktiež v Pobodime. Prvý raz plienili v roku 1428, kedy bol majetok v Pobodime skoro úplne zničený. Drancovanie Pobodima je zaznamenané i v roku 1447, kedy cez obec prechádzali vojská Jána Jiskru z Brandýsa, potomkovia husitských bojovníkov. Toto bolo najväčšie drancovanie obce počas prepoštského panstva. Majetky Pobodimčanov boli vydrancované, svedčí o tom údaj z roku 1514, kedy si Novomešťania pripomenuli sté výročie od drancovania a požiadali ostrihomského arcibiskupa o obnovenie mestskej činnosti. V druhej polovici 15. storočia stráca Pobodim svojho majiteľa. Vlastnícke vzťahy

sa obnovujú až po roku 1514. Z rokov 1447 – 1514 sa o Pobedime nevyskytujú žiadne písomné doklady.

V 16. storočí sú zaznamenané nájazdy Turkov, a to v roku 1530, kedy Turci tiahli na Nové Mesto nad Váhom. O ďalšom drancovaní sú zmienky v roku 1599 a podľa portálneho daňového súpisu bol Pobedim spolu so susednými obcami Očkovom a Hornou Stredou úplne vypálený.

V 17. storočí začínajú byť dejiny Pobedima presnejšie, a to vďaka urbáru. Ten je datovaný 27. septembra a po titulnom liste nasledujú po prvýkrát v histórii konkrétne mená Pobedimčanov. Podľa urbára bolo v obci 44 usadlostí. Každá táto usadlosť mala odvodený názov od mena poddaného. Zo spomínaných 44 usadlostí bolo obývaných 36. Držitelia usadlostí museli odovzdávať naturálne dávky ako pšenicu, ovos, konope, hrach a podobne. Dôležité miesto v urbári mali peňažné dávky. Zlaté grajciare sa odovzdávali na sviatky sv. Juraja, na sv. Michala a na Narodenie Pána. Každý bol povinný zaplatiť sumu 30 zlatých a 60 grajciarov. V roku 1676 sa po prvýkrát objavujú názvy polí. Tento chotár bol bohato členený, o čom svedčia aj názvy 47 lokalít. Podľa veľkého množstva názvov možno usudzovať, že pôda bola veľmi rozdrobená a podľa chotárnych názvov utvorených podľa priezviska Pobedimčanov je zrejmé, že obyvatelia postupne nadobúdali polia od svojho zemepána.

Poddaní obrábali prepoštské polia za naturálie a peňažné poplatky. V obci sa však nachádzali aj drobní zemanovia, ktorí povinnostiam poddaných nepodliehali. Už v 17. storočí za prepošta Jakuba Hašku sú predmetom predaja prepoštské polia. Prepošti predávali svoje polia, ale i tie, ktoré im pripadli ako dedičný podiel po poddanom. Chotár Pobedima netvorili len lúky a obrábané polia, pretože v polovici 17. storočia sa spomína vinohrad.

Významný hospodársky objekt v 17. – 19. storočí bol mlyn. V literatúre sa ako prví vlastníci uvádzajú habárski remeselníci. V chotári obce, okrem v súčasnosti zachovaných kamenných plastiek, bola pri vtedajších Ohradách Božia muka, ktorá sa spomína už v 18. storočí. V areáli vtedajšieho cintorína, ktorý sa nachádzal vedľa kostola, bol umiestnený v roku 1831 veľký kamenný kríž, ktorý slúžil ako výraz vďaka za ukončenie moru. Dôležitým výrazom obecnej samosprávy bola obecná pečať. Objavuje sa na písomnostiach v 18. – 19. storočí. Obec Pobedim používala v pečatnom poli postavu sv. Michala archanjela. Predstavoval ho anjel v dlhej tunike s mečom v pravej ruke. Do kruhopisu dali nápis *Sigillum possessionis Pobedim*.

Pobedim bol v rokoch 1392 – 1849 typickou roľníckou usadlosťou. Obyvatelia sa zaoberali pestovaním základných poľnohospodárskych plodín, chovom dobytky a obec mala aj svojich remeselníkov.

Cez obec prechádzali povstaleckí vojaci Štefana Bočkaja a začiatkom 18. storočia zase kuruci Juraja Rákoczyho II. Obyvatelia obce sa pred nájazdmi chránili tak obranným usporiadaním svojich obydli, ako i opevneným kostolom, ktorý slúžil ako miesto útočiska.

Vojnové udalosti ani ďalšie vtedajšie pohromy ako požiare a morové epidémie neochromili život obce. Jej obyvatelia sa zaoberali predovšetkým pestovaním poľnohospodárskych plodín a chovom dobytky a oviec. Počet obyvateľov sa postupne zvyšoval a rozvoj obce pokračoval najmä v prvej polovici 20. storočia. V tomto období k tradičným roľníkom vo väčšej miere pribudli remeselníci: obuvníci, mäsiari, kováči, mlynári, ba dokonca i knihári. Spolu so zvyšovaním počtu obyvateľov sa rozrastala i obec. Pobedim sa rozširoval východným smerom a vybudovali sa v ňom verejnoprospešné budovy. Spolu so vznikom úverného a potravinárskeho družstva sa postavili obchody, budova úverného družstva a obecný dom. V období I. ČSR sa pre nedostatok pôdy a pracovných príležitostí časť obyvateľov obce vysťahovala hlavne do USA a do Kanady. Okrem toho nový domov získali i na južnom Slovensku. Začiatkom 20. storočia bola postavená škola a v 30. rokoch minulého storočia pribudol i katolícky kultúrny dom. Obec bola sídlom notariátu, administratívne patrila do okresu Nové Mesto nad Váhom. Po oslobodení bola obec súčasťou okresu Piešťany a po roku 1960 patrila do okresu Trenčín. (1992)

2.2.1 Archeológia

Pobedim je veľmi známym archeologickým miestom. Jej osídlenie bolo v neolite, mladšej dobe bronzovej, rímsko-barbarská osada, sídlisko z predveľkomoravského obdobia, významné slovanské hradisko z obdobia Veľkej Moravy. Bolo tu odkryté nížinné hradisko z prvej polovice 9. storočia s rozlohou 8,5 ha opevnené valom a kamenným múrom. V tomto objekte sa nachádzali hospodárske stavby a studňa. Možno ho považovať za výrobné a obchodné centrum na Považí. Po násilnom zániku hradiska sa tu pochovávalo.

Najstaršie osídlenie obce Pobedim pochádza z mladšej a neskorej doby kamennej, kedy sa v tejto lokalite usadili prví roľníci. Dôkazom osídlenia sú keramické črepy a časti kamenných nástrojov. Tu sa počas výskumu odkryli i ďalšie doklady, osídlenie zo staršej

doby bronzovej. Z doby bronzovej je však najvýznamnejšie osídlenie z mladšej a neskorej doby bronzovej. Počas výskumu sa preskúmala osada, ktorá patrila ľudu lužickej kultúry. Odkrylo sa viacero objektov a kultové miesto uctievačov boha slnka. Z vykopávok si zasluhujú pozornosť formy na odlievanie bronzových predmetov, keramika, opracované kosti a predovšetkým bohatá zbierka bronzových predmetov: ihlice, kosáky, nožičky, šípky, šperky a ďalšie. Z množstva keramických úlomkov sa podarilo zrekonštruovať nádoby rôznych typov, taktiež drobné zvieracie plastiky. Osada z neskorej doby bronzovej bola dôležitým výrobným, obchodným a kultovým miestom na strednom Považí. (www.pobedim.sk)

Významné bolo i osídlenie Pobedima v dobe, kedy bolo územie v susedstve Rímskej ríše. Na polohe Dolné pole sa preskúmalo sídlisko s výraznými objavmi z doby rímskej. Odkryli sa sídliskové objekty, našli sa keramické nádoby, zvlášť cenné sú fragmenty rímskej keramiky tzv. terra sigillata. Datovanie uľahčili rímske mince. Významným a často publikovaným nálezom z doby rímskej je bronzová hlavička Siléna inkrustovaná striebrom. Objekty výrobného charakteru sa našli a zdokumentovali pri výstavbe diaľnice medzi Piešťanmi a Hornou Stredou. Kontinuitu osídlenia Pobedima možno sledovať i v období sťahovania národov. (1992)

Prví Slovania sa objavili v chotári obce v 6. storočí. Odtiaľ sa v 8. storočí presunulo osídlenie okolo povodia Dudváhu a Dubovej. Najintenzívnejšie slovanské osídlenie bolo koncom 8. a začiatkom 9. storočia. V tom čase boli obývané viaceré polohy v chotári obce, ale najvýznamnejšie bolo na polohe Zapupovec. Na základe nálezov sa obyvatelia osady venovali kováčstvu, o čom svedčia aj nálezy dýz, železnej trosky a nedokončených výrobkov.

Na polohe Hradištia a Podhradištia sa rozkladalo centrum obce, ktoré malo svoje opevnenie spolu s akropolou a podhradím. Hradisko bolo opevnené valom budovaným komorovým systémom. Opevnené centrum bolo osídlené veľmožom so svoju družinu a služobníctvom. V blízkosti valu sa nachádzali dielne, stred hradiska bol miestom na sústreďovanie obyvateľov okolitých osád v čase ohrozenia. Pobedimské hradisko bolo tiež centrom obchodu.

Zánik hradiska sa datuje do prelomu prvej a druhej tretiny 9. storočia. V druhej polovici 9. a v 10. storočí sa rozkladali v širšom okolí už zaniknutého hradiska slovanské osady prevažne poľnohospodárskeho charakteru. V 11. - 12. storočí sa osídlenie obce Pobedim prenieslo na terajšie územie. (www.pobedim.sk)

2. 2. 2 Kultúrno-historické pamiatky

Podľa písomných prameňov bol kostol sv. Michala archanjela (pozri príloha G) postavený v rokoch 1674 – 1678 novomestským prepoštom Jakubom Haškom. Na základe archeologických a iných výskumov sa zistilo, že stavba kostola je staršia, pravdepodobne z prvej polovice 16. storočia a v tomto čase bol opevnený štyrmi baštami a vežovitou bránou. Kamenný múr stojaci v súčasnosti okolo kostola je pravdepodobne neskoršieho dátumu, až v roku 1923 bol kostol zväčšený o severnú a južnú loď a dosiahol súčasnú podobu.

Valcovité bašty boli v roku 1688 zmenené na kaplnky. Najvýznamnejší je interiér chrámu, kde sa nachádza barokový oltár s plastikami svätcov v životnej veľkosti. V pravej lodi je umiestnená baroková kazateľnica a v bočných lodiach sú oltáre s plastikami a štítni z pôvodných barokových oltárov. Samotná architektúra oltárov pochádza z roku 1935. Klenby kostola pokrýva maľba od rožňavského maliara Júliusa Ádáma / 1935 / a na chóre sa nachádza organ majstra Martina Šašku z Brezovej /1879/. V priestore pod vežou môžeme vidieť barokový kríž s Ukrižovaným a pamätnú tabuľu pobežinského rodáka, biskupa Jozefa Feranca.

V areáli kostola je umiestnený pomník padlým v I. svetovej vojne a misijný kríž z roku 1900. Kostol sv. Michala je zapísaný v zozname národných kultúrnych pamiatok a patrí k pevnostným kostolom pod Malými Karpatami.

V blízkosti kostola sv. Michala archanjela sa nachádza fara s pamätnou tabuľou Jána Hollého (pozri prílohu H), klasicisticky prestavaná budova pochádzajúca z 18. storočia. Vchod do objektu je lemovaný dvoma stĺpmi s jednoduchými hlavicami. Fara je rozdelená chodbou a pod farou sa nachádzajú pôvodné pivnice.

Na priečelí budovy je pamätná tabuľa venovaná slovenskému básnikovi Jánovi Hollému. V hornej časti tabule je poprsie básnika a pod ním textová časť tabule s rokmi jeho pôsobenia a úryvkom z básne. Tabuľa bola vyhotovená a osadená v roku 1934.

Medzi pamiatky obce patrí pôvodný habánsky mlyn, stavebno-technická pamiatka obce. Objekt patrí viacerým majiteľom a nie je v dobrom stavebno-technickom stave. Je vybudovaný z nepálených tehál a v hornej časti je drevená konštrukcia obitá doskami. V interiéri mlyna sa zachovalo technické vybavenie.

V západnej časti obce sa nachádza socha sv. Floriána (pozri prílohu I). Kamenná plastika svätca pochádza z roku 1762. Stĺp, na ktorom je socha osadená, je z roku 1833. Plastikou so stĺpom ohraničuje kovová mreža, vyrobená miestnym kováčskym majstrom

Jozefom Valom. Socha sv. Floriána je miestom, kde vzdávajú úctu svätcovi, patrónovi hasičov, členovia miestneho dobrovoľného hasičského zboru.

V intraviláne obce sú dve sochy pred hlavným vstupom do kostola a to socha sv. Jána Nepomuckého a Kríž s telom J. Krista. Ďalšie dva kríže sa nachádzajú na cintoríne, kde sú osobitne uložené staršie kamenné a kovové náhrobníky. V chotári obce sa nachádzali plastiky sv. Vendelína a sv. Donáta. Socha sv. Vendelína bola zničená za II. svetovej vojny. Plastika sv. Donáta bola ukradnutá a neskôr bol značne poškodený i podstavec sochy. Pôvodná plastika bola nahradená kópiou a podstavec sa v súčasnosti reštauruje.

V obci sa nachádzajú aj ďalšie pamätne tabule. Na priecheli obecného úradu sa nachádza pamätne tabuľa padlým účastníkom Slovenského národného povstania. V predsieni chrámu sv. Michala je umiestnená pamätne tabuľa rodákovi biskupovi Jozefovi Ferancovi a ďalšie pamätne tabule. (www.pobedim.sk)

2.3 Kultúra

Kultúra je historickým javom a rozvíjala sa súčasne so spoločnosťou. Považujeme ju preto za neoddeliteľnú súčasť ľudskej spoločnosti.

2.3.1 Zvyky a tradície

Vo zvykoch sú obsiahnuté vzťahy človeka k prírode, k príbuzenstvu, k vekovej, stavovskej i lokálnej skupine. Mnohé zvyky so zmenou spôsobu života obyvateľov postupne strácali na význame, mladšia generácia ich prestávala udržiavať a časom upadli do zabudnutia. Hospodárske zvyky a tradície sa viazali k štyrom ročným obdobiam.

2.3.1.1 Zimné obdobie

Zvykoslovie zimného obdobia sa viazalo najmä na nasledovné práce a to pradenie, vyšívanie, pranie peria, pečenie vianočných oblátok a zabíjačky. Taktiež sa viazali aj na významné dni v kalendári: Kataríny, Ondreja, Barbory, Mikuláša, Lucie, Vianočné sviatky, Ján, Mláďatka (28.12.), Nový rok, Traja králi, Pavol, Hromnice, Blažej, Gregor.

Od Vianoc do konca fašiangov bývalo zvyčajne najviac zakáľáčiek a svadieb. V dni pred Vianocami, kedy sa predlžovali noci, sa verilo že sa zvyšuje moc démonov, bosoriek

a zlých síl. Preto sa magickým a zaklínacím úkonom pripisoval veľký význam. Spomeňme si aspoň niektoré.

Večer pred sv. Ondrejom chodili dievčatá po dedine a triasli ploty, pritom zariekovali: „*Plote, plote, trasem ta, svatý Ondrej prosím ta, daj mi tejto noci znati, s kým ja budem pred oltárom státi.*“ (str.115) Alebo ak dievča, ktoré už bolo pripravené na vydaj, chcelo vedieť, kto bude jej manželom, musela večer pred Ondrejom spať na mužských gatiach, aby sa jej prisnilo o jej budúcom manželovi. Na štedrý deň, hneď po východe slnka, chodievali dievčatá pozerat' cez dierku čerstvo upečeného báleša, aby sa podľa toho dozvedeli meno svojho nastávajúceho. Počas štedrovečernej večere nesmela gazdiná vstať od stola, aby jej sliepky dobre nosili vajíčka. Po štedrovečernej večery chodievali dievčatá a chlapci vinšovať k svojim príbuzným a známym a zaspievať im Vianočné vinše. Na Štefana bývali svadobné nahováračky a tiež zábava, na ktorej si chlapci volili richtára mládencov. Na nový rok sa chodievalo vinšovať. Vinše boli plné želaní všetkého najlepšieho, no objavovali sa i zábavné vinše ako napríklad: „*Vinšujem vám na tento nastávajúci rok, aby vám odpadol z pece bok a z povale deska, aby na vás treskla.*“ (str.115) Na Gregora hospodár vyberal, čo treba zasiať na poli. (1992)

2. 3. 1. 2 Jarné obdobie

Zvykoslovie jarného obdobia sa viazalo najmä na časové obdobie fašiangy, Smrtná nedeľa, Veľká noc a Juraj. Dĺžku fašiangového obdobia určovala Veľká noc. Podľa toho, na ktorý deň padla Veľká noc, bolo fašiangové obdobie dlhšie alebo kratšie. Toto obdobie začínalo od Troch kráľov a končilo krátko pred Popolcovou stredou. Mládenci na záver fašiangového obdobia chodievali s dychovkou po dedine „pod šable“ a nejednej dievčine zo žartu zaspievali: „*Už sa fašang kráci, už sa nevráci, staré dievky klajú, že sa nevydajú a mladé zas plačú, že sa nevyskáču.*“ (str. 116) Počas fašiangov bývalo najviac svadieb a preto sa stalo, že do svadobných zvykov prenikli fašiangové prvky. Napríklad na druhý svadobný deň svadobní hostia chodievali v „cúty“ oblečení do rôznych masiek z nevestinho domu na poprávku – teda dojesť, čo zo svadby zostalo. V posledný fašiangový deň bývala zábava, kde sa konal krst mladoženáčov. Mladí chlapci si spomedzi starších museli vybrať krstného otca a potom si šli k svojej manželke pre rozmarínové fašiangové pierko za klobúk. Fašiangová zábava končila pred polnocou pochovávaním basy.

Veľkonočné sviatky boli plné rôznych slovných úkonov. Na Zelený štvrtok sa muselo variť jedlo zo zeleniny, Na Veľký piatok chodievali z každého domu po vodu do Dubovej, pretože v deň Ježišovej smrti mali všetky vody vytekať z Jordánu a mali mať uzdravujúce účinky. Na Veľkonočný pondelok chodievali chlapi od skorého rána oblievať a šibať dievčence. Na Juraja v podvečer gazdiná s trním omotala uličnú bránu a dvere od maštale, aby nemohli prísť bosorky a ľuďom i zvieratám „pobosorovať“. (1992)

2. 3. 1. 3 Letné obdobie

Všetka hospodárska činnosť sa sústredila na zabezpečenie úrody, najmä obilnín. Významné dni ovplyvňujúce budúcu úrodu boli Pankrác, Servác, Bonifác a ich kuchárka Žofia. Ďalšími významnými dňami boli Turíce, letný slnovrat, Jakub, Anna. Na Turíce si dávali do okien lipové halúzky, aby ich dom nezasiahol oheň.

Žatva a mlatba patrili medzi najťažšie práce na poli. U bohatších gazdov, kde si najímali viacej žencov, na konci žatvy uplietli veniec z rôznych druhov obilných klasov a poľných kvetov a odovzdávali gazdovi a gazdinej so spevom: „*Gazda náš, gazda náš, dajže nám oldomáš, dajže nám ho z lásky, zbierali sme klásky, čo sme sa našali žitka dozretého, ešte sme nepili vínka čerstvého, už máme oldomáš, gazdiná, osviež nás, že nám už pomohov ten dobrý Pán Boh náš*“. K spevu pripojili i vinš do budúceho roka, aby bol dostatok úrody. Po žatve chodievali dievčatá pásť husi na pole. (1992)

2. 3. 1. 4 Jesenné obdobie

Jesenné obdobie, rovnako ako posledná časť letného obdobia, bola pre roľníka obdobím najväčšieho pracovného vypätia. Dôležitými prácami a obradnými úkonmi tohto obdobia boli dožinky, zber a spracovanie konopí, zber zemiakov, cukrovej repy, ovocia, varenie lekváru, hody, Všechnsvätých, Dušičky a Martin.

Dožinky boli slávnosti, ktorými sa ďakovalo za úrodu a na ne zvyčajne nadväzovali hody. V Pobedíme bývajú hody v nedeľu na sv. Michala, ktorému je zasvätený kostol.

Na dušičky sa chodievali zapaľovať sviečky na hroby zosnulých, bolo zvykom, aby sviečka horela na každom hrobe.

Na Martina urbárski pastieri symbolicky ukončili rok tým, že si chodievali vypýtať plácu za vyhánanie kráv na pašu v naturáliách.

Pomaly a nezadržateľne sa so zánikom krojov, spôsobu hospodárstva v obci, vytrácali aj niektoré zvyky a tradície. Ostali len niektoré, ktoré však obyvatelia obce dodržiavajú každý rok. (1992)

2. 3. 2 Ľudový odev

Pobedimský kroj (pozri prílohu J) je variantom piešťanského kroja. Piešťanský kroj z Pobedima je samostatným, prísne vyhradeným druhým typom piešťanského kroja. Tento typ sa tiež používa v obciach: Bašovce, Horná Streda, Strážske, Krakovany, Ostrov, Očkov, Podolie, Častkovce. Piešťanský kroj druhého typu z Pobedima si zachoval veľa staroslovanských prvkov: napr. rubáš – spodník, úprava hlavy slobodnej ženy stuhami, ženské kožuchy – beláky, letné kroje mládencov a mužov, účesy mladých dievčat do korníc a podobne. Technika vyšívania sa rozvinula na tomto kroji od pôvodnej staroslovanskej vlnovky a rovnej čiary, až po zaniknutú staroslovanskú počítanú niť „na rybacinu“, či po súčasnú plnú výšivku pestrých ruží a kvetov. (Kniha)

2. 3. 2. 1 Dievčenský a ženský kroj

Slobodné dievčatá museli chodiť do kostola v lete i v zime bez ručníka. Dievčatá sa už od piatich rokov česali do korníc. Väčšie dievčatá si zapletali trojprameňový vrkoč voľne spustený po chrbte. Zapletal sa až po koniec vlasov, asi desať centimetrov od konca sa doň vpletla biela tkanina, na ktorú sa uviazala jednofarebná červená alebo žltá stuha z hodvábu, v pôstnom období a v advente bledomodrá, zelená alebo fialová. Tmavomodrú alebo čiernu s bielymi kvetmi nosili počas smútku.

Venčeky na hlavách nosili dievčatá len na určité slávnosti, ktoré boli uviazané zo zeleného barvienku alebo rozmarínu.

Zásterá bola veľmi starobylá časť odevu. Vydaté ženy pravidelne nosili dve zástery veľmi naskladané, prednú a zadnú. Predná zásterá je celá zdobená čipkou, zadná len po okrajoch. Väčšina záster bola vyšitá len v jednej farbe, až po druhej svetovej vojne vyšivali rôznofarebné kvety.

Rukávce sa obliekajú na vrchnú časť spodníka a sú pri krku bohato zdobené. Mladé dievčatá nosili na rukávcoch lajblík, ktorý bol zošitý s bielou kartúnovou sukňou a bol z tej istej látky ako sukňa. Tvorili s ňou jeden celok.

Prucel a lajblík. Prucel sa obliekal na rukávce k veľmi sviatočnému kroju. Býva z látky zvanej stromovina a po druhej svetovej vojne i z brokátu. Zapínajú sa vpredu na ozdobné kovové spony, ktoré sa nazývajú krepiny.

Sukňa súkenná je z jemného súkna zelená alebo modrá. Nosilo ju dievča pred sobášom, v nedeľu, na prvé a druhé ohlášky. Nevesta na sobáš ju mala v zelenej farbe s tromi pásmi modrých stúh.

Stuha opasovačka tvorí dodnes dôležitú súčasť pobedimského kroja. Dievčatá ju nosia k bielej kartunovanej sukni, ženy k zástere.

Kacabajky, kabátiky, kožuchy, vlniaky pôvodne nosili ženy i dievčatá v zime ku kroju krátke biele súkenné kabátiky.

Ženské kožuchy – beláky sú z pravej ovčej kože, zo slovenských oviec plemena valaška, ktoré sa prv chovali i v rovinatej chotári v okolí Piešťan a na celej Trnavskej rovine.

Vlniak sa v Pobedime používal len málo. K sviatočnému kroju ho žena nosila zložený na ľavej ruke, cez plec sa ho prehodila iba v metelici a podobne.

Čepiec a ručník. Vydatá žena bola pri sobáši začepčená, bez čepca nemohla chodiť ani po dome, poli ani do kostola. Za starších čias pokrýval celú hlavu. Čepiec vydatej ženy je symbolom dôstojnosti ženy a matky.

Ručník nosila vydatá žena. V Pobedime sa prevažne nosia tylangrové, vaprové, hodvábné, biele, husté, štofové, delínové, kartúnové, plyšové a strojom vyšívané, zdobené strapcami.

Obuv. Ženy a dievčatá nosia čierne čizmy na polovysokom opätku s tvrdými sárkami, ktoré dodávajú lesk celému kroju.

2. 3. 2. 2 Kroj mládencov a mužov

K mládeneckému a mužskému kroju patrí čierny klobúk s malou strieškou a k nemu pierko z rozmarínu, čiernomodré vysoké čiapky, ktoré zanikli začiatkom prvej republiky, čierne vysoké barance, vyšívaná košeľa, príceľ a šnurované nohavice z bledomodrého súkna. Cez leto nosili biele plátenné široké gate. Košeľa je z bieleho konopného plátna so širokými rukávmi, na konci stiahnuté a uviazané na mašľu. (1992)

2. 3. 3 Folklórna skupina Pobedimčan.

Folklórna skupina Pobedimčan (pozri prílohu K) vznikla v roku 1948 a to pod vedením Vojtecha Klču. Jeho záujem o ľudové tradície a ochotnícke divadlo ho priviedlo k myšlienke založiť aj v Pobedime skupinu mladej a strednej generácie, ktorým ľudové zvyky, piesne a tance neboli cudzie. Prvým úspešným vystúpením, ktoré predchádzalo založeniu skupiny, bolo vystúpenie v Piešťanoch, kde folklór predviedol pobedimskú svadbu. Toto prvé predstavenie bolo veľmi úspešné. Folklórnej skupine v jej začiatkoch pomohla i agilnosť Vojtecha Pastorka, ktorý sa zaujímal o ľudové tradície, aktívne ich zbieral a zaznamenával. Tieto informácie členovia skupiny využívali nielen tí z konca 40. rokov, ale aj ich nasledovníci.

Vznik skupiny a prvé začiatky boli sľubné, avšak mnohí z členov skupiny sa neskôr preorientovali na ochotnícke divadlo, ktoré práve 50. rokoch 20. storočia dosahovalo jeden zo svojich vrcholov. V druhej polovici 60. rokov minulého storočia sa následne začala znova utvárať skupina nových folklórnych nadšencov. Ich záujem sa opätovne snažil zaujať Vojtech Klčo spolu s neskoršou vedúcou skupiny Máriou Vanderkovou. Folklórne hnutie našlo neskôr podporu vo vedení roľníckeho družstva, čo jej zabezpečovalo určité materiálne zázemie. Zúčastňovali sa nielen na miestnych oslavách, ale i na okresných či krajských prehliadkach súborov ľudovej umeleckej tvorivosti. Začiatkom roku 1999 si folklórna skupina pripomenula 50 rokov od svojho založenia.

Pobedimčan sa na oslave predstavil svojím úspešným programom, na ktorom sa zúčastnili aj ich kolegovia z Krakovian. V čase 50. výročia pôsobila folklórna skupina pod vedením terajšej vedúcej skupiny Márie Bielikovej. Scenáristom i režisérom viacerých folklórnych programov bol Ing. Peter Kotleba. Po zmene režimu sa obnovili niektoré pamätné dni, ako Deň matiek. Na programe sa viackrát zúčastňovali príležitostnými piesňami i členovia skupiny. Folklórna skupina sa pravidelne zúčastňovala na rôznych podujatiach: stretnutia jubilantov dôchodcov a jubilujúcich manželských párov, pochovávanie basy. Folklórna skupina sa zúčastňovala prehliadok okresného a krajského charakteru. Na okresnej prehliadke v Mníchovej Lehote sa Pobedimčania predstavili pásmom Prekáračky na svadbe, Pranie na potoku, Bubeník, žatevným pásmom a vystúpili i v širšie koncipovanom programe Aj v zime je veselo. Ocenením jubilujúcej folklórnej skupiny boli vystúpenia na Trenčianskych folklórnych slávnostiach a na Myjave. O ich úspechu svedčili nielen viaceré diplomy za účasť, ale i získanie prvého miesta na okresnej a druhého miesta na krajskej súťaži. Zvláštno ocenenie získala folklórna skupina za výber a

tiež spracovanie témy: Pranie na potoku. Folklorný súbor Pobedimčan bol tiež účastníkom rôznych podujatí regionálneho a nadregionálneho charakteru, napríklad Dní Javoriny. S viacerými folklórnymi pásmami sa predstavil pri oslavách 750. výročia prvej písomnej zmienky o Čachticiach. Ďalej sa zúčastnili na známej Jízde králů vo Vlčinove, vystúpili v Dubnici nad Váhom, v Trenčianskych Tepliciach a v Modrovke. Okrem Vlčinova folkloristov poznajú aj obyvatelia ďalších moravských lokalít, ako sú Blatničky a v poslednom čase každoročne navštevované Bořetice. Folklorná skupina svojimi piesňami, zvykmi a malebným krojom dodá osobitný charakter spomienkovým oslavám, akými boli oslavy 150. výročia úmrtia Jána Hollého, 90. výročie narodenia otca biskupa Jozefa Feranca, 45. výročie začiatku archeologických výskumov a v minulom roku 110. výročie vzniku dobrovoľného hasičského zboru. Miestne ľudové tradície sa v roku 2007 na podnet starostu obce Martina Lednického rozšírili o stávanie mája, pri ktorom folklórna skupina predviedla pásmo Víťanie jari a dávny zvyk Vynášanie Moreny. Členovia folklórnej skupiny nezabúdajú ani na spoločenský život. Medzi Vianocami a Novým rokom sa pravidelne stretávajú, aby si pripomenuli vianočné zvyky a obyčaje. (www.pobedim.sk)

2. 4 Obyvateľstvo

Podľa posledného sčítania obyvateľov má Pobedim 1221 obyvateľov. Drvivú väčšinu obyvateľov obce tvorili Slováci. Len niektorí sa hlásili k inej národnosti. Podľa vierovyznania katolíci tvoria 93 %, ostatné percentá dopĺňujú evanjelici, kalvíni a obyvatelia bez vyznania. V poslednom období počet obyvateľov mierne klesá.

2. 4. 1 Zamestnanie obyvateľstva

Priaznivé geografické podmienky umožnili obyvateľstvu pestovať najrozmanitejšie plodiny. Kataster obce na širokej vázskej nive leží v blízkosti dubovo-brezovo jaseňových lesov, v teplej oblasti s miernou zimou, a zásluhou sedimentačnej činnosti Váhu prevláda najmä lužná pôda. Pestovanie rastlín a chov dobytka, archeologicky doložené už v 8. a 9. storočí, nebolo hlavným zamestnaním obyvateľstva, ale slúžilo ako nevyhnutné ekonomické zázemie osadníkov, ktorí sa venovali najmä prvotnému a druhotnému spracúvaniu železa. Osada patrila medzi významné obchodné strediská stredného Považia.

Značnú časť tvorila močaristá pôda. Obyvatelia ju začali kultivovať, a tak získali ornú pôdu, kde pestovali najmä jačmeň, pšenicu, ovos, proso, viku, hrach, šošovicu a uhorky.

Pobedim sa formoval ako hospodárska obec v 19. storočí. Obyvatelia sa zaoberali najmä pestovaním poľnohospodárskych plodín a chovom hospodárskeho dobytku. Väčšia časť bola určená na trh a len malá časť pre vlastnú potrebu. (1992)

Poľnohospodári pracujú na miestnom poľnohospodárskom družstve, ktoré dosahuje dobré hospodárske výsledky. Oproti minulosti sa však poľnohospodárstvu venuje len malá časť obyvateľov. Okrem poľnohospodárskeho družstva existujú v obci i ďalšie menšie podnikateľské subjekty. (www.pobedim.sk)

2.5 Školstvo

Prvá písomná zmienka o pobedimskej škole je z roku 1692. Nachádza sa v najstaršej farskej matrike v súvislosti s peňažnými príjmami pobedimského rektora. Približne o sto rokov neskôr, v roku 1788, sa uvádza prvý známy rektor, učiteľ, ktorým bol František Tuček z Brna. Jeho základnou povinnosťou bolo naučiť deti písať, čítať a vychovávať v kresťanskom duchu. Bol tiež organistom a mal úžitok z polí a rôznych služieb, mimo iného i zo spievania kolied a zvonenia. Rektor mal k dispozícii dom, v ktorom aj učil. Bol učiteľom ľudovej školy, ktorá v tom čase nebola v každej slovenskej dedine.

V 19. storočí mala škola už vlastnú budovu. V roku 1896 navštevovalo školu 180 školopovinných žiakov, ktorá patrila do siete cirkevných škôl. Vzhľadom k počtu žiakov sa pobedimská školská stolica rozhodla postaviť novú budovu školy. Rímsko-katolícka ľudová škola bola postavená roku 1911 podľa projektu známeho slovenského architekta Milana M. Harminca. (www.pobedim.sk)

Prvý zápis v kronike školy je školský rok 1924/25, kde sa uvádza, že sa začal zápisom dňa 1. a 2. septembra a po ňom riadnym vyučovaním. V roku 1926 sa na škole vyskytla epidémia divého kašľa. V školskom roku 1934/35 sa pristavilo schodisko a z učiteľského bytu sa stala učebňa pre žiakov. Škola sa po roku 1945 rozčleňuje na ľudovú a meštiansku školu. (školská kronika r. 1924/25 – 1946/47).

Po úpravách v školstve sa zriadila osemročná stredná škola. Nachádzali sa tu len tri učebne, preto bolo potrebné rozšírenie budovy. Prípravy na rozšírenie sa začali v školskom roku 1951/52, v tomto roku sa aj práce dokončili. (školská kronika r. 1946/47 – 1957/58)

Dňa 25. júna 1961 bola slávnostne odovzdaná do prevádzky súčasná budova školy. Odovzdávací ceremoniál zahájil o 10. hod predseda M. Žitňanský, nasledovali príhovory vedúceho školského odboru M. Juttnera, po ňom kultúrny program, ktorý pripravili žiaci školy. Na záver prehovoril riaditeľ školy J. Zajac . V októbri 1988 sa začala výstavba telocvične v spolupráci s MNV a JRD. Na tejto výstavbe sa svojou aktívnou činnosťou podieľali aj rodičia žiakov na mnohých brigádach. (Moravčíková A., 1958 – 1989)

Môžeme povedať, že škola počas týchto rokov žila aktívnym životom. Žiaci sa zúčastňovali na rôznych besiedkach, prednáškach, oslavách, absolvovali mnohé výlety a vystupovali na mnohých príležitostných podujatiach, ako boli Deň matiek, oslava Dňa slobody a podobne.

Za svoje dobré výchovno-vyučovacie výsledky bol škole v roku 2001 Ministerstvom školstva SR udelený názov Základná škola Jána Hollého Pobedim. Od 1. januára je táto škola samostatným právnym subjektom.

V školskom roku 2011/12 navštevuje školu 98 žiakov v štyroch triedach prvého stupňa a v piatich triedach druhého stupňa.

K školským zariadeniam patrila i materská škola, ktorá začala svoju existenciu koncom 40. rokov minulého storočia. Priestory pôvodnej materskej školy sa nachádzali v susedstve starších obchodov. Po roku 1961 sa škola presťahovala do súčasných priestorov, kde mala vhodné podmienky na výchovu detí predškolského veku. V školskom roku 2011/2012 sa komplex materskej školy presťahoval do budovy základnej školy, kde sú žiaci umiestnení v dvoch triedach. V tomto školskom roku navštevuje materskú školu 32 detí. (www.zspobedim.sk)

2. 6 Významné osobnosti

Každá dedina, obec či mesto, môže byť hrdé na svojich obyvateľov. O to viac ak ide o významné osobnosti, ktoré ovplyvnili kultúrne dianie.

2. 6. 1 Ján Hollý

Najvýznamnejšie sa do kultúrneho života zapísal básnik Ján Hollý. Pôsobil v Pobedime ako kaplán od 11. októbra 1808 do 22. decembra 1811 vo funkcii operátora. Jeho prvý zápis v matrike je z roku 1808. Popri svojej kňazskej službe sa venoval básnickej tvorbe. Do vtedajšej Pobedimskej farnosti patrili i obce Bašovce a Horná Streda.

Hollý prišiel do Pobodima ako dvadsaťštyri ročný hneď po tom ako vyštudoval. V Pobodime skladal kresťanské a prekladal Horácioue básne.

Traduje sa, že na jeho podnet postavila obec tzv. Obecnú komoru, od ktorej časť úrody odkúpila obec, prispeli do nej aj majetnejší občania, tak sa vytvorila rezerva, z ktorej mohli čerpať tí chudobnejší. Ani po jeho odchode Hollý neprerušil svoje kontakty s Pobodimskou farnosťou, o čom svedčí aj rozsiahla korešpondencia.

Občania obce si jeho pamiatku uctili pamätnou tabuľou s nápisom: Tu účinkoval veľký slovenský básnik Ján Hollý v rokoch 1808 až 1811. Pod textom je citát z *Od na slovenský národ* (Kolektív 1992):

*Ó môj roztomilí národe slávi dál
rozmáhaj sa porad a vždy pribívaním
jak zdatné lipy zrostem
dávnejšiu vinahrad' stratu! (str. 72)*

2. 6. 2 Jozef Feranec

Banskobystrický biskup Jozef Feranec sa narodil 14. 3. 1910 v Pobodime. Po ukončení základnej školy v Pobodime pokračoval v štúdiách v Novom Meste nad Váhom, Trnave a Banskej Bystrici. Po maturite nastúpil do Banskobystrického seminára, kde ukončil teologické štúdiá. Za kňaza bol vysvätený v roku 1932 a svoju pastoračnú službu začal na Detsvianskej Hute. Ďalej pokračoval vo viacerých farnostiach, najdlhšie pôsobil vo Zvolene, asi 20 rokov, kde zastával funkciu profesora predsedu zvolenského divadla Detvan, z ktorého neskôr vzniklo Divadlo J. G. Tajovského.

Čestný doktorát dostal na teologickej Cyrilo-metodskej fakulte v Bratislave. Pracoval literárne ako redaktor novín *Štúrov Hlas* a *Náš priateľ* a pre niektoré články bol postavený pred súd.

Ako sídelný banskobystrický biskup a predseda Zboru slovenských ordinárov splňal nielen povinnosti, ale rokoval aj so štátnou správou o požiadavkách týkajúcich sa vyučovania náboženstva, štátnych súhlasov pri vymenovaní kňazov a otázkach dorastu pre rehole.

3 Využitie regionálnych prvkov

V poslednej časti chceme poukázať na možnosti využitia regionálnych prvkov vo výchovno-vzdelávacom procese.

3.1 Rozbor učebníc

Jednou z častí našej diplomovej práce je výskum zameraný na zistenie stavu zastúpenia regionálnych prvkov v učebniciach vybraných predmetov. Naš výskum sme zamerali na predmety 3. a 4. ročníka, konkrétne na analýzu učebníc z vlastivedy, prírodovedy a čítania.

Vlastiveda 3. ročník

Učebnica vlastivedy spája skúmanie, objavovanie okolia s objavovaním širších súvislostí a tvoria ju štyri celky. Prvý celok sa venuje plánu, rôznym druhom máp a orientácii podľa svetových strán. V druhom celku žiaci spoznávajú krajinu Slovenska, tretí celok sa venuje dejinám a významným osobnostiam Slovenska. Štvrtý celok pojednáva o významných mestách a pamiatkach Slovenska. Oboznamujú sa s nimi prostredníctvom povestí.

V prvom celku „Ako sa vyznať vo svojom okolí“ nachádzame regionálne prvky v učivách:

Ako vzniká mapa

Mierka mapy. Úlohou žiakov je nakresliť plán obce.

V druhom celku Objavujeme Slovensko regionálne prvky nachádzame v učivách:

Krásy našich hôr

Chránené územia.

Úlohou žiakov je pozorovať na mape železničnú trať z Bratislavy do Košíc a zapisovať pohoria. Železničná trať vedie priamo cez región stredného Považia. V učive Rieky – dar života a lesy – naše pľúca, minerálne a termálne vody sa hovorí o kúpeľnom meste Piešťany. Ďalej objavujeme regionálne prvky v učive Po turistických chodníčkoch.

V treťom celku Spoznávame dejiny nachádzame prepojenie s regionálnymi prvkami a prečo sa ľudia usadili na našom území.

V štvrtom celku Naše starobylé pamiatky a ich krása nachádzame regionálne prvky v učive Slávne mestá II, konkrétne je tu opisované mesto Trenčín. Ďalej v učive Hrady a zámky môžeme poukázať na spojitosť s regiónom, konkrétne učivo Trenčiansky hrad a hrad Červený kameň. Posledné poukázanie na spojitosť s regiónom nachádzame v povesti o Trenčianskom hrade. Toto učivo sa viaže k učivu hrady a zámky.

Prírodoveda 3. ročník

Učebnica prírodovedy pre tretí ročník je rozdelená na sedem tematických celkov: Veci okolo nás, Rastliny - súčasť prírody, Živočíchy - súčasť prírody, Človek ako súčasť prírody, Vesmír, Technika a technické objavy, Spoločenstvo - základ života v prírode. Týmto sa líši od predchádzajúceho zloženia učebnice, ktorá bola rozdelená na tri časti, a to Ja a veci okolo mňa, Ja a príroda, Ja a moje zdravie. Avšak tieto tri celky môžeme nájsť aj v tomto novom zložení učebnice.

V tematickom celku Veci okolo nás nachádzame prepojenie s regionálnou výchovou, žiaci môžu určovať faunu a flóru svojho regiónu. V učive:

Prečo stromy plačú môžu hovoriť o stromoch, ktoré sa nachádzajú v regióne.

Prečo existujú nahé semená - môžu hľadať nahosemenné rastliny vo svojom okolí.

Prečo máme stromy, ktoré majú semená ukryté - môžu poukázať na krytosemenné rastliny.

V tematickom celku Človek ako súčasť prírody nachádzame prepojenie s učivom:

Prečo sa podobáme na opicu, kde žiaci môžu poukázať na cicavce v ich obci.

V tematickom celku Živočíchy - súčasť prírody, v učivách:

Prečo majú niektoré živočíchy kosť, Prečo existujú cicavce, Prečo vtáky vedľa lietať,

Prečo had v chlade nezamrzne, Prečo ryby nelietajú, Prečo medvede nemajú rady parky a

Prečo sú lesy pľúcami planéty, teda v každom učive z tohto tematického celku môžu žiaci hovoriť o faune a flóre svojho regiónu.

Čítanka 3. ročník

Učebnica Čítanky pre tretí ročník je rozdelená na šesť častí. Prvé štyri sú rozdelené na ročné obdobia. Prvá časť, s názvom Žltá, je obdobie jesene, Biela - obdobie zimy, Modrá - prechod zo zimy do jari, Zelená - jar, Červená je o vlastnostiach a Pestrofarebná hovorí o tolerancii, rovnoprávnosti, rozdielnosti a prázdninách. V analyzovanej učebnici sa nenachádza žiadne priame prepojenie s regionálnymi prvkami konkrétnej oblasti.

Vlastiveda 4. ročník

Učebnica vlastivedy nadväzuje na predchádzajúce dva ročníky. Podstatou je práca na projektoch, ktoré by mali rozvíjať základné kompetencie žiakov. Učivo je rozdelené do šiestich tematických celkov: Krajina v ktorej žijeme, Mestá a dediny, Cestujeme, Ako pretvárame krajinu, Zvyky a tradície, V súlade s prírodou. Každý celok sa začína motivačnými obrázkami a končí opakovaním celého tematického celku. V každom učive je zapojená pojmová mapa na lepšie usporiadanie si naučeného učiva.

V prvom tematickom celku nachádzame možnosť prepojenia s regionálnou výchovou v učive:

Orientujeme sa v okolí, žiaci môžu pracovať s mapou svojej obce.

Súčasný územný členenie Slovenska a Náš samosprávny kraj, žiaci sa tu učia o svojom regióne.

V tematickom celku Mestá a dediny v učive:

Život na dedine. Žiaci rozprávajú o svojom rodnom kraji.

Cestujeme z Bratislavy do Košíc.

V tematickom celku Ako pretvárame krajinu v učive :

Poľnohospodárstvo a Lesníctvo,

Členitosť krajiny,

Vodstvo v krajine,

Chráňme vodné zdroje, žiaci môžu poukázať na svoj región a na prvky spojené s učivami.

Prírodoveda 4. ročník

Učebnica prírodovedy pre štvrtý ročník nadväzuje na učivo tretieho ročníka a je pokračovaním procesu poznávania, s ktorými sa žiaci už mali možnosť stretnúť. Cieľom je rozvíjať poznávacie procesy a spôsobilosti žiaka tak, aby bol schopný rozumieť prírodovede ako komplexnému celku. Žiak tu nie je pasívnym prijímateľom informácií, ale naopak, sa stáva tvorcom nových téz. Koncepcia učebnice je založená na bádateľskom spôsobe vyučovania, to znamená, že sa v nej nachádzajú experimenty, námety na projekty, námety na spoločné kooperatívne postupy, skupinové alebo kooperatívne vyučovanie. Učebnica obsahuje deväť tematických celkov: Veci okolo nás, Človek ako súčasť prírody, Technika a technické objavy, Živočíchy - súčasť prírody, Spoločenstvo - základ života v

prírode, Rastliny - súčasť prírody, Huby - súčasť prírody, Pre šikovných bádateľov. Učebnica je zostavená tak, aby s ňou mohol pracovať aj žiak so špecifickými poruchami učenia, ale aj nadaný žiak.

V celom tematickom celku Živočíchy - súčasť prírody nachádzame prepojenie s regionálnou výchovou. Žiaci môžu pozorovať a poukázať na flóru svojho regiónu.

Taktiež v tematickom celku Huby - súčasť prírody, v učive:

Prečo huby nepatria medzi typické rastliny a ani živočíchy? – žiaci môžu poukázať na huby, ktoré sa nachádzajú v ich regióne.

Čítanka 4. ročník

Čítanka pre 4. ročník základných škôl je zameraná na rozvoj čitateľských schopností žiaka. Je rozdelená na dvanásť častí s názvami: O knihách a čítaní, O hre so slovami a písmenkami, O prísloviach a porekadlách, O bájkach, O autorských rozprávkach, O divadle, O rozhlase, O filmoch, O televízii, O hudbe, zvykoch a tichu, O maliaroch, obrazoch a komikse, Z každého rožku trošku.

Prepojenie s regionálnou výchovou tu môžeme nájsť v texte s názvom Z našej prírody, kde žiaci môžu hovoriť o hubách svojho regiónu.

Čítanka o Slovensku

Vlastivedná čítanka, ktorej prvoradým cieľom je motivovať žiakov, aby spoznávali a zaujímali sa o svoje okolie, región, o svoju vlasť. Kapitoly sú tvorené tak, aby priblížili čo najviac regiónov Slovenska. Zámerom učebnice je uviesť žiakov do histórie, aby pochopili aspoň niektoré z dôležitých udalostí, spoznali významné osobnosti Slovenska. Učebnicu môže učiteľ použiť kedykoľvek, či už ako motivačný prvok alebo na samostatnú prácu žiakov. Konkrétne chceme poukázať na články, ktoré môžeme prepojiť s regionálnou výchovou:

Slovenský štátny znak, žiaci môžu rozprávať o vzniku erbu obce.

Slovenčina – štátny jazyk, porovnávanie spisovnej slovenčiny s nárečím daného regiónu.

Slovenské hrady a kaštiele, žiaci rozprávajú o hradoch a kaštieloch nachádzajúcich sa

v ich regióne, konkrétne o Čachtickom hrade, Trenčianskom hrade a Beckovskom hrade.

Kam poletíme, rozprávanie o zvykoch a tradíciách v obci.

Piešťanské kúpele, žiaci rozprávajú a učia sa o kúpeľnom meste Piešťany nachádzajúcom sa v ich regióne.

Mocný a bohatý Matúš Čák Trenčiansky, rozhovor o Trenčianskom hrade a povesti O studni lásky.

3. 2 Prípravy na vyučovacie hodiny

V tejto časti našej práce chceme prezentovať konkrétne aktivity týkajúce sa prierezovej témy regionálna výchova, ktoré sme realizovali počas pedagogickej praxe so žiakmi na ZŠ Jána Hollého Pobeďim .

3. 2. 1 Vyučovacia hodina - Slovenský jazyk

Meno cvičného učiteľa: Bc. Veronika Čechvalová

Trieda: 4. A

Dátum: 3. 4. 2012

Vyučovací predmet: Slovenský jazyk

Tematický celok: Slovné druhy

Učivo: Číslo prídavných mien

Výchovno-vzdelávací cieľ: Vedieť určiť rod, číslo a pád prídavných mien na základe zhody s podstatným menom

Organizačná forma: Vyučovacia hodina

Typ vyučovacej hodiny: Klasická

Metódy: Slovné – monologické, dialogické, spojenie teórie s praxou, samostatnej práce, práca s knihou.

Zásady: primeranosti, postupnosti, systematickosti, trvácnosti, názornosti

Prostriedky a pomôcky: kniha, pracovný list, článok o tradíciách, tabuľa.

METODICKÝ POSTUP:

1. Úvodná časť vyučovacej hodiny

Názov konkrétnej aktivity: Opakovanie

Organizačné pokyny: Žiaci sedia na svojom mieste v lavici

Cieľ: Upevniť vedomosti predchádzajúceho učiva

Metodický postup: Žiakov frontálne preskúšame z predchádzajúceho učiva. Určovanie rodu prídavných mien. Zapojiť do vyučovacej hodiny aktívne všetkých žiakov.

Nákres, pomôcky: otázky :

Na predchádzajúcej hodine ste sa učili o prídavných menách. Kto mi vie povedať, čo nám určujú prídavné mená? Ako zistím rod prídavných mien. Rod prídavných mien je vždy rovnaký ako rod ktorý?

Ak poviem podstatné meno kroj, aký je to rod? Skúste k nemu vymyslieť prídavné meno

Podstatné meno auto je rod, vymyslíte prídavné meno.

Podstatné meno sukňa je rod, aké prídavné mená sa k nemu môžu viazať.

2. Hlavná časť vyučovacej hodiny

Názov konkrétnej aktivity: Číslo prídavných mien

Organizačné pokyny: Žiaci sedia na svojom mieste v lavici

Cieľ: Vyvodiť nové učivo

Metodický postup: Nasleduje vyvodenie nového učiva. Žiaci sa majú naučiť určiť číslo prídavného mena. Učivo vyvodíme z obrázku, ktorý sa nachádza v učebnici. Žiaci majú určiť, aké stromy sú na obrázku. Na prvom obrázku je jeden strom, napríklad listnatý strom, je iba jeden, takže ide o jednotné číslo. Na druhom obrázku sa nachádzajú štyri stromy, napríklad vysoké stromy, je ich viac, takže ide o množné číslo. Pre žiakov máme pripravené slovné spojenia v jednotnom čísle, z ktorých vytvoria množné číslo. Žiakov týmito slovnými spojeniami navedieme na tému veľkej noci.

Nákres, pomôcky: Vyšívany kroj, maľované vajíčko, pletený šibák, farebná stuha, malé kuriatko, ľudová tradícia.

Názov konkrétnej aktivity: Práca s knihou

Organizačné pokyny: Žiaci sedia na svojom mieste v lavici

Cieľ: Upevniť vedomosti žiakov z preberaného učiva

Metodický postup: Spoločne so žiakmi urobíme prvé cvičenie len ústne. Úlohou žiakov je určiť, v akom čísle sú podstatné a prídavné mená. Žiaci budú odpovedať postupne, aby sme zistili, či žiaci učivo pochopili a postupne si ho osvojili.

Nákres, pomôcky : biele papiere, červený ruksak, teplé ponožky, tenisové rakety, nové poháre, mobilný telefón, plaché veveričky, tichý plač.

Názov konkrétnej aktivity: Práca s knihou

Organizačné pokyny: Žiaci sedia na svojom mieste v lavici

Cieľ: Upevniť vedomosti z preberaného učiva

Metodický postup: Druhé cvičenie žiaci napíšu na tabuľu i do zošita. Ich úlohou je dvojice podstatných a prídavných mien napísať v množnom čísle. Najprv napíšeme slovné spojenie z knihy a vedľa neho množné číslo.

Nákres, pomôcky:

sychravý deň – sychravé dni	vysoký strom – vysoké stromy
Sýte dieťa – sýte deti	bystrý potok – bystré potoky
Pyšná dievčina – pyšné dievčiny	rýchla jazda – rýchle jazdy

Názov konkrétnej aktivity: Pracovný list

Organizačné pokyny: Žiaci sedia na svojom mieste v lavici

Cieľ: Upevniť vedomosti žiakov z preberaného učiva

Metodický postup: Žiaci majú v pracovnom liste (pozri príloha L) tri jednoduché úlohy zamerané na upevnenie vedomostí preberaného učiva spojené s témou veľkonočných sviatkov. Žiakom najprv vysvetlíme, ako majú postupovať pri vypracovávaní pracovného listu. Potom budú žiaci samostatne pracovať. Budeme žiakov motivovať k neustálej činnosti .

Nákres, pomôcky:

1. úloha - žiaci majú vymyslieť čo najviac prídavných mien, ktorými by pomenovávali vajíčka, ktoré sú na obrázku.
2. úloha je zameraná na správne spojenie prídavného mena s podstatným menom a určiť číslo. Úloha tiež poukazuje na znalosti žiakov v oblasti veľkonočných tradícií.
3. úloha je zameraná na rozvoj slovnej zásoby žiakov. Musia napísať príbeh, ako prežívajú Veľkonočný pondelok, tak, aby sa v texte nachádzali aspoň tri prídavné mená a určiť ich rod a číslo.

3. Závěrečná část vyučovací hodiny

Názov konkrétnej aktivity: Zvyky a tradície

Organizačné pokyny: Žiaci sú rozdelení na tri skupiny. Dve skupiny so štyrmi žiakmi, jedna s tromi.

Cieľ: Upevniť vedomosti o preberanom učive

Metodický postup: Pre žiakov máme pripravený text o tom, aké tradície zachovávali ľudia v Pobedime a v jeho okolí v minulosti.(pozri príloha M) Žiaci vyhľadajú všetky prídavné mená, ktoré sa v texte nachádzajú a určia číslo prídavného mena.

Rozbor vyučovací hodiny

Hodina bola časovo veľmi dobre rozvrhnutá.. Všetky použité aktivity sa podieľali na plnení výchovno-vzdelávacích cieľov. Všetky ciele, ktoré sme si stanovili, sme splnili v plnom rozsahu.

Na splnenie cieľov sme využili motivačné metódy – motivačný rozhovor, motivačnú výzvu, povzbudenie, expozičné metódy – monologické a dialogické metódy, fixačné – metóda otázok a odpovedí, pracovný list, písomné opakovanie. Naša hodina bola založená na humanistickej koncepcii.

Na plnení výchovno-vzdelávacieho cieľa sa podieľali zásady primeranosti, postupnosti, systematickosti, trvácnosti, názornosti.

Z didaktickej techniky sme na hodine využili knihu, pracovný list, tabuľu.

Motivácia žiakov trvala počas celej hodiny, postupne sa oboznamovali s priebehom hodiny. Vďaka mnohým aktivitám si žiaci učivo rýchlo zafixovali a vedeli samostatne pracovať. So žiakmi sme nadviazali kontakt od začiatku hodiny. Naše vystupovanie bolo priame a presné. Žiaci chápali všetkým pokynom, ktoré sme im zadali.

3. 2. 2 Vyučovacia hodina - Vlastiveda

Meno cvičného učiteľa: Bc. Veronika Čechvalová

Trieda: 4. A

Dátum: 3. 4. 2012

Vyučovací predmet: Vlastiveda

Tematický celok: Zvyky a tradície

Učivo: Rodinné a kalendárny zvyky

Výchovno-vzdelávací cieľ: Poznať historické regióny Slovenska, vedieť zaradiť zvyky a tradície do príslušných regiónov, na základe poznatkov zo skanzenov a iných zdrojov.

Opísať charakteristické znaky života ľudí v minulosti a porovnať so životom v súčasnosti.

Organizačná forma: Vyučovacia hodina

Typ vyučovacej hodiny: Klasická

Metódy: spojenie teórie s praxou, slovné – monologické, dialogické, práca s knihou, samostatná práca

Zásady: systematickosti, názornosti primeranosti, trvácnosti postupnosti,

Prostriedky a pomôcky: Učebnica vlastivedy, prezentácia o kalendárnych zvykoch, tajnička, názvy dní Veľkej noci.

METODICKÝ POSTUP:

1. Úvodná časť vyučovacej hodiny

Názov konkrétnej aktivity: Opakovanie

Organizačné pokyny: Žiaci sedia na svojom mieste v lavici, postupne prichádzajú k tabuli.

Cieľ: Upevniť vedomosti z predchádzajúcich učív

Metodický postup: Otázky k tajničke sú pripravené z knihy. Z každého tematického celku je minimálne jedna otázka. Táto aktivita bude slúžiť ako na motiváciu, tak i na opakovanie. Na začiatku hodiny povieme žiakom, že ak správne vyriešia tajničku, dozvedia sa, o čom budeme hovoriť na dnešnej hodine. Otázky nebudeme dávať postupne, aby bolo riešenie tajničky ťažšie. Kto bude vedieť správnu odpoveď, príde ju napísať do tajničky.

Nákres, pomôcky:

Otázky k tajničke:

1. V ktorej časti Slovenska leží Bratislava?

2. Hlavná časť vyučovacej hodiny

Názov konkrétnej aktivity: Rozhovor

Organizačné pokyny: Žiaci sedia na svojom mieste v lavici

Cieľ: Zistiť poznatky žiakov

Metodický postup: So žiakmi budeme viesť rozhovor o zvykoch a tradíciách. Pre žiakov máme pripravené otázky, ktoré im položíme, aby sme zistila, aké zvyky a tradície poznajú a zachovávajú doma.

Nákres, pomôcky:

Čo je to tradícia? Aké tradície poznáš? Ako sa zachovala? Prečo sa rôzne tradície zachovali až podnes?

Čo sú to zvyky? Aké doma zachovávate? Aký je váš najobľúbenejší zvyk?

Názov konkrétnej aktivity: Rodinné zvyky

Organizačné pokyny: Žiaci sedia na svojom mieste v lavici

Cieľ: Vyvodiť nové učivo o zvykoch a tradíciách

Metodický postup: Žiaci budú čítať text o rodinných slávnostiach v učebnici. Sú to: Krst, regrútske slávnosti a svadba. Text je rozdelený na tri časti, ak žiaci nebudú niečomu rozumieť, vysvetlím im to. Predpokladám, že nebudú poznať regrútske zvyky. Žiakom vysvetlím čo znamenajú cudzie slová ako verbunk, odobierky, urieknutie.

Nákres, pomôcky: Učebnica

Názov konkrétnej aktivity: Kalendárny zvyky

Organizačné pokyny: Žiaci sedia na svojom mieste v lavici

Cieľ: Upevniť vedomosti predchádzajúceho učiva

Metodický postup: Pre žiakov máme pripravenú prezentáciu o kalendárnych zvykoch. Čo sú to, kedy ich slávime a ktoré žiaci poznajú a zachovávajú. Táto prezentácia je zameraná najmä na veľkonočné sviatky. Dni od Zeleného štvrtku po Veľkonočný pondelok. Aké zvyky zachovávame a čo je pre jednotlivé dni typické.

Nákres, pomôcky: Notebook, dataprojektor

Názov konkrétnej aktivity: Pantomíma

Organizačné pokyny: Dvaja alebo traja žiaci sú pred tabuľou a znázorňujú danú tému bez slov.

Cieľ: Rozvoj tvorivých schopností, fantázie a predstavivosti.

Metodický postup: Vyberieme troch žiakov a každému dáme lístok. Na lístku budú napísané jednotlivé dni Veľkej noci. Každý žiak si môže vybrať jedného alebo dvoch spolužiakov, ktorí mu pomôžu znázorniť daný deň. Žiaci majú malú chvíľu na poradenie sa. Táto aktivita by nemala žiakom robiť problémy, nakoľko v predchádzajúcej aktivite sa budeme týmito dňami zaoberať.

Nákres, pomôcky: lístky s názvami:

Zelený štvrtok, Veľký piatok, Veľkonočný pondelok

3. Záverečná časť vyučovacej hodiny

Názov konkrétnej aktivity: Opakovanie

Organizačné pokyny: Žiaci sedia na svojom mieste v lavici

Cieľ: Upevniť vedomosti predchádzajúceho učiva

Metodický postup: Žiakov si rozdelíme do troch skupín. Každá skupina dostane papier veľkosti A3 s číslom od jedna po tri. Zadanie úlohy bude znieť: Som zahraničný turista a nerozumiem vašej reči. Nakreslite mi, čo je vo vašej dedine typické pre dni: prvá skupina – Zelený štvrtok, druhá skupina – Veľký piatok, tretia skupina – Veľkonočná nedeľa. (pozri príloha N)

Nákres, pomôcky: Papier formátu A3, farbičky

Rozbor vyučovacej hodiny

Hodina bola časovo dobre rozvrhnutá, všetky aktivity boli obsahovo volené tak, aby plnili výchovno-vzdelávací cieľ. Všetky ciele, ktoré sme si na začiatku vyučovania stanovili, sme dosiahli. Na dosiahnutie týchto cieľov sme využili motivačné metódy – tajnička, expozičné – metóda otázok a odpovedí, rozhovor, fixačné – opakovací rozhovor, otázky a odpovede, metódu spojenia teórie s praxou. Taktiež sme použili zásady systematickosti, názornosti primeranosti, trvácnosti postupnosti.

Hodina bola založená na humanistickej koncepcii. Žiaci sa rýchlo oboznámili s učivom prostredníctvom viacerých aktivít si rýchlo zafixovali učivo o zvykoch

a tradíciách. Žiakov táto hodina zaujala, najmä časť, kde sme hovorili o zvykoch a tradíciách v obci. Mnohé zvyky žiaci už nepoznali, preto sa tešili z nových poznatkov. Sami sa vyjadrili, že by chceli aj doma obnoviť niektoré zvyky. Z didaktickej techniky sme využili dataprojektor, tabuľu, učebnicu.

Žiakov sme hodnotili slovnou pochvalou a odmenou. Môj rečový prejav bol priamy a presný. Žiaci rozumeli všetkým mojim pokynom, udržiavala som s nimi kontakt počas celej hodiny.

3. 2. 3 Vyučovacia hodina - Výtvarná výchova

Meno cvičného učiteľa: Bc. Veronika Čechvalová

Trieda: 4. A

Dátum: 3. 4. 2012

Vyučovací predmet: Výtvarná výchova

Tematický celok: Tradícia a identita

Učivo: Kultúra krajiny

Výchovno-vzdelávací cieľ: Rozvíjať vzťah k zvykom a tradíciám, poznať výtvarné vyjadrovanie v danom kraji.

Organizačná forma: Vyučovacia hodina

Typ vyučovacej hodiny: Klasická

Metódy: samostatnej práce, slovné – monologické, dialogické, spojenie teórie s praxou, pochvaly, povzbudenie

Zásady: názornosti, postupnosti, primeranosti, systematickosti,

Prostriedky a pomôcky: výfučky z vajíčok, vŕbové prúty, káble, akrylové farby, štetce, vosk, sviečky, spinky na papieri, špendlíky

METODICKÝ POSTUP:

1. Úvodná časť vyučovacej hodiny

Názov konkrétnej aktivity: Ujo Jozef

Organizačné pokyny: chlapci sedia v polkruhu v jednej časti triedy, dievčatá v druhej časti. Spojené majú štyri stoly.

Cieľ: Predstavenie dedinského kroja

Metodický postup: Na začiatku hodiny privítame vzácneho hosťa. Ujo Jozef, ktorý príde ukázať chlapcom, ako sa správne pletú šibáky. Ujo Jozef bude mať oblečený pobedimský kroj. Povie žiakom, čo je na tomto kroji typické pre danú oblasť a niečo o folklórnej skupine Pobedimčan. Súčasne budú žiaci vidieť ženský i mužský kroj na dataprojektore.

Nákres, pomôcky: notebook, dataprojektor

2. Hlavná časť vyučovacej hodiny

Názov konkrétnej aktivity: Vajíčka a šibáky

Organizačné pokyny: Chlapci sedia v polkruhu v jednej časti triedy, dievčatá v druhej časti. Spojené majú štyri stoly.

Cieľ: Oboznámiť žiakov z rôznymi technikami zdobenia vajíčok a pletenia šibákov

Metodický postup: Pre žiakov je pripravená prezentácia o rôznorodosti zdobenia Veľkonočných kraslíc. V prezentácii sa nachádzajú aj kraslice, ktorých vzor je typický pre západné Slovensko a teda ja pre náš región.

Nákres, pomôcky: Dataprojektor, notebook

Názov konkrétnej aktivity: Batikovanie vajíčka

Organizačné pokyny: Chlapci sedia v polkruhu v jednej časti triedy, dievčatá v druhej časti. Spojené majú štyri stoly.

Cieľ: Naučiť metódu batikovania vajíčok

Metodický postup: Zatiaľ čo chlapci budú s ujom Jozefom plietať šibáky, dievčatá budú zdobiť kraslice. Prvá technika je batikovanie. Dievčatá si nafarbia vajíčko jednou farbou. Akrilová farba rýchlo zasychá, preto môžeme hneď pokračovať. Zo spinky na papier si vyrobíme nástroj na nanášanie vosku. Pre dievčatá máme pripravené dva druhy vosku, biely a červený. Vosk si naškriabu na spinku, roztopia nad sviečkou a rýchlo nanášajú na vajíčko. S dievčatami budeme robiť len jednoduché tvary, ako sú slzičky a bodky, z ktorých môžeme vyrobiť kvetinku. Po nanesení a zaschnutí vosku pretrieme vajíčko inou farbou. Po zaschnutí vosk zoškriabeme. Dievčatá budú mať na výber, ak nebudú chcieť nanášať vosk môžu na vajíčko nanášať priamo inú farbu a vznikne opačný efekt.

Nákres, pomôcky: Akrilové farby, štetce, vosk, spinky, vajíčka

Názov konkrétnej aktivity: Vyškrabávanie

Organizačné pokyny: Chlapci sedia v polkruhu v jednej časti triedy, dievčatá v druhej časti. Spojené majú štyri stoly.

Cieľ: Naučiť metódu vyškrabávania vajíčok

Metodický postup: Dievčatá si namaľujú vajíčko jednou alebo viacerými farbami. Po zaschnutí budú zoškrabovať farbu a vytvárať jednoduché tvary. Tie necháme na ich fantázii a zručnosti. Táto metóda je veľmi jednoduchá a rýchla, ak budú chlapci hotoví so šibákmi, môžu si tiež urobiť kraslicu.

Nákres, pomôcky: vajíčko, farby, špendlík, farby, štetce

3. Záverečná časť vyučovacej hodiny

Názov konkrétnej aktivity: Prezentácia

Organizačné pokyny: Trieda je v pôvodnom stave, žiaci postupne prezentujú svoje výrobky.

Cieľ: Dokázať ohodnotiť svoju prácu i prácu spolužiakov.

Metodický postup: Po dokončení práce upraceme triedu. Žiaci budú postupne prezentovať svoje výrobky pred ostatnými. Spoločne poďakujeme ujovi Jozefovi za jeho ochotu prísť a naučiť nás niečo nové.

Nákres pomôcky: výrobky žiakov

Rozbor vyučovacej hodiny

Časovo bola hodina veľmi dobre rozvrhnutá, všetky aktivity, ktoré sme si naplánovali, sa podieľali na plnení výchovno-vzdelávacieho cieľa. Ciele boli splnené na dobrej úrovni. Na splnenie výchovno-vzdelávacieho cieľa sme využili motivačné metódy – motivačný rozhovor, rozprávanie uja Jozefa, expozičné – najmä monologické a to vysvetľovanie a názornú ukážku.

Hodina bola založená na humanistickej koncepcii, všetky prístupy a postupy sa podieľali na plnení výchovno-vzdelávacieho cieľa. Žiaci boli motivovaní už od začiatku vyučovacej hodiny, veľmi sa tešili, najmä chlapci, ktorí sa veľmi chceli naučiť pliesť šibáky. Vďaka tejto motivácii si rýchlo zafixovali spôsob pletenia. Dievčatá zdobili kraslice, mnohé z nich tieto techniky poznali, a preto nebolo potrebné dlhé vysvetľovanie.

Žiakov sme hodnotili známku do žiackej knižky, ale i slovnou pochvalou a povzbudením. Jednej žiačke sa nedarilo, ale vďaka povzbudeniu a individuálnemu

prístupu sa nám žiačku podarilo motivovať k činnosti. Pred žiakmi sme sa vyjadrovali jasne a presne, rozumeli všetkým našim pokynom. Počas celej hodiny sme udržiavali kontakt so žiakmi.

Záver

Regionálna výchova ako jedna z mála buduje u žiakov pocit identity a vlastenectva. Buduje u žiakov pocit spolupatričnosti a lásky k rodnému kraju.

Na základe odbornej literatúry a dostupných dokumentov sme spracovali prácu, ktorej cieľom je zamerať sa na spracovanie regionálnych prvkov obce Pobedim a poukázať na možnosti ich využitia vo výchovno-vzdelávacom procese.

V prvej kapitole sme sa zaoberali pojmom regionálna výchova a pojmi s ňou súvisiacimi. Ďalej sme poukazovali na metódy a zásady, vďaka ktorým môžeme efektívnejšie dosiahnuť ciele vo výchovno-vzdelávacom procese. Taktiež poukazujeme na využitie regionálnych prvkov v primárnom vzdelávaní a zaoberáme sa bližšie prierezovou témou regionálna výchova a tradičná ľudová kultúra.

Druhá kapitola nám približuje obec Pobedim, históriu obce, zaujímavosti, zvyky a tradície obyvateľstva, ľudový kroj, históriu školy až po súčasnosť, osobnosti pochádzajúce alebo pôsobiace v obci.

V tretej kapitole sme poukazovali na súčasný stav zastúpenia regionálnych prvkov vo vybraných vyučovacích predmetoch a na realizáciu aktivít zameraných na začlenenie regionálnych prvkov do výchovno-vzdelávacieho procesu.

Srdečne chceme poďakovať vedeniu Základnej školy Jána Hollého v Pobedime za materiál o škole a možnosť prezentovania aktivít zameraných na regionálnu výchovu vo vyučovacom procese.

Fotky žiakov sú uverejnené s vedomím rodičov.

Rozvoj osobnosti dieťaťa by mal byť jednou z najdôležitejších priorít učiteľa. Jednou z možností, ako rozvíjať túto osobnosť, je pestovať v nej cit a lásku k rodnému kraju. Práve regionálna výchova nám umožňuje zamerať pozornosť na to, čo je naozaj dôležité, na to, čo je blízke srdcu každého človeka, aj keď nám moderná kultúra poukazuje na iné hodnoty.

Aj keď nám moderná spoločnosť ponúka veľa nového, nemali by sme zabúdať na tradičné hodnoty. Nezabudnúť na zvyky a tradície našich predkov, na kultúru, spoločenský život, ale zachovávať tieto hodnoty aj pre budúce generácie.

Zoznam použitej literatúry

BAŠOVSKÝ, O., LAUKO, V.1990. *Úvod do regionálnej geografie*. Bratislava: SPN, 1990. 120 s. ISBN 80-08-00278-6.

BUJNOVÁ, E., IVANOVIČOVÁ, J. 2007. *Rozvojové a inovatívne programy edukácie so zameraním na regionálnu výchovu*. Nitra : PF UKF. 104 s. ISBN 978–80–809 –101–7.

CUŘIN, F. *Regionální prvky ve vyučování českému jazyku*. Praha: SPN, 1977. 51s

ČELAROVÁ, L.2002. *Postavenie regionálnej výchovy v edukačnom procese*. In: Regionálna výchova a škola. Banská Bystrica: PF UMB, 2002, s. 12 – 19, ISBN 80-8055-753-5.

FEGLOVÁ, V. 1993. *Ľudová kultúra a regionálne podvedomie*. In: Postavenie ľudovej kultúry vo výchovno-vzdelávacom procese. Nitra: Vysoká škola pedagogická Nitra, 1993. ISBN 80-88738-06-7, 182 s., p 29 – 32.

HAUSER, J. 2008. *Štátny vzdelávací program pre 1. stupeň základných škôl*. Bratislava: Ministerstvo školstva (online). 2008. (cit. 1.2. 2012) Dostupné na internete: http://www.statpedu.sk/files/documents/svp/1stzs/isced1/isced1_spu_uprava.pdf

HIRSCHNEROVÁ, Z., FILAGOVÁ, M., ONDRÁŠ, M., 2011 *Čítanka pre 3. Ročník základných škôl*. Bratislava: Poľana s.r.o., 2011. 128 s. ISBN 978–80–8116–010– 3.

HIRSCHNEROVÁ, Z., ONDRÁŠ, M., FILAGOVÁ, M., 2011 *Čítanka pre 4. Ročník základných škôl*. Bratislava: Príroda s.r.o., 2011. 118 s. ISBN 978–80–07–01925–6.

IVANOVIČOVÁ, J., a kol. 2006. *Edukačný proces s rozvojovým a inovatívnym aspektom a zreteľom na nový model regionálnej výchovy vo vzťahu ku globalizácii*. Prešov: Vydavateľstvo Michala Vaška, 2006. 54 s. ISBN 80–8094–043– 6.

IVANOVIČOVÁ, J., TÓTHOVÁ, M., 2010. *Pedagogická prax v magisterskom študijnom programe Učiteľstvo pre primárne vzdelávania*. Nitra: PF UKF, 2010. 48 s. ISBN 978-80-8094-674-6.

KALAMÁR, R., *Regionálny rozvoj a jeho plánovanie*. [online], [cit. 2012. 12.1.] Dostupné na internete: http://naturescience.fhfv.unipo.sk/geografia/trendy/regionalny_rozvoj.htm

KOLEKTÍV AUTOROV., 1992. *Pobedim*. Bratislava: LÚČ, 1992. 180 s. ISBN 80-7114-058-9.

KOŽUCHOVÁ, M., MATÚŠKOVÁ, R., ŠIMUNKOVÁ, M., 2009. *Vlastiveda pre 3. ročník základných škôl*. Bratislava: Expol pedagogika s.r.o., 2011. 79 s. ISBN 978-80-8091-241-3.

KOŽUCHOVÁ, M., MATÚŠKOVÁ, R., ŠIMUNKOVÁ, M., 2011. *Vlastiveda pre 4. ročník základných škôl*. Bratislava: Expol pedagogika s.r.o., 2011. 79 s. ISBN 978-80-8091-224-6.

LOMENČÍK, J. 2007. *Kultúrne hodnoty regiónu v primárnej edukácii*. Banská Bystrica: PF UMB, 2007, 154 s, ISBN 978-8083-3916.

Malá československá encyklopedie V. (Pom-S). Praha: Academia, 1987. 1008 s. ISBN 02/76-0604-21-056-87.

MACHALA, D. 2008. *Čítanie o Slovensku*. Bratislava: Expol pedagogika, s.r.o. 2008. 87 s. ISBN 978-80-8091-131-7.

Malý encyklopedický slovník A – Ž. Praha: ACADEMIA, 1972. 1174 s

MASARYK, P. 1997/1998. *Využitie folklórnych prvkov na 1. stupni ZŠ*. In: *Naša škola*. ISSN 1335 - 2733 , 2000, roč. 1997/1998 , č 4. , s. 30 – 32.

NAVRATILOVÁ, N., BUJNOVÁ, E., IVANOVIČOVÁ, J., 2002. *Vlastiveda na I. stupni základnej školy : Vybrané kapitoly z didaktiky vlastivedy*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa, 2002. 175 s. ISBN 80-8050-564-0.

Obrázkový atlas Slovenska. Bratislava: Slovart, 1999. 64 s. ISBN 80-7145-394-3.

PATROVIČ, D., PATROVIČ, J. 1986. *Považský Inovec*. Bratislava: ŠSTV Olympia, 1986. 213 s. ISBN 77-009-86-11-6.

PETLÁK, E. 1997. *Všeobecná didaktika*. Bratislava : IRIS, 270 s., ISBN 80-88778-49-2.

POVOLNÝ, F. *O regionalismu*. Brno: Sbornik KKS, 1968. 65 s.

REVAJOVÁ, L., 2001. *ZŠ s rozšíreným vyučovaním regionálnej výchovy a ľudovej kultúry*. Metodické centrum BB 2001, 20 s. ISBN 80-8041-380-0

UHRINOVÁ, M., ZENTKO, Š., HOLLÁ, Z. , 2010. *Vybrané aspekty regionálnej výchovy v primárnom vzdelávaní*. Ružomberok: Verbum, 2010. 79 s. ISBN

WIEGEROVÁ, A., ČESLOVÁ, G., KOPÁČOVÁ, G., 2011. *Prírodoveda pre 3. ročník základných škôl*. SPN – Mladé letá s.r.o. 2011, 79 s. ISBN 978-80-10-02079-9.

WIEGEROVÁ, A., ČESLOVÁ, G., KOPÁČOVÁ, G., 2011. *Prírodoveda pre 4. ročník základných škôl*. SPN – Mladé letá s.r.o. 2011, 78 s. ISBN 978-80-10-02080-5.

Kronika školy Jána Hollého v Pobedime, školský rok 1924/25 – 1946/47

Kronika školy Jána Hollého v Pobedime, školský rok 1947/48 – 1958/59

Kronika školy Jána Hollého v Pobedime, školský rok 1959/60 – 1989/90

<http://www.build.gov.sk/mvrrsr/source/legislation/001797.pdf> [20. 2. 2012]

http://www.pobedim.sk/index.php?id=charakteristika_obce [13. 2. 2012]

http://www.pobedim.sk/index.php?id=sucasnost_obce [13.2. 2012]

<http://www.pobedim.sk/index.php?id=archeologia> [13. 2. 2012]

http://www.pobedim.sk/index.php?id=historia_obce [25. 2. 2012]

<http://www.pobedim.sk/index.php?id=pamiatky> [25. 2. 2012]

http://www.pobedim.sk/index.php?id=kultura_pobedimcan [25. 2. 2012]

<http://www.zspobedim.sk/images/!PDF/SVP/SVP2011-2012.pdf> [27. 2. 2012]

PRÍLOHY